

viharnik

GLASILO GOZDNEGA GOSPODARSTVA SLOVENJ GRADEC P.O.

ODLOČBE PRI GOSPODARJENJU Z GOZDOVI

Prepričan sem, da je marsikateri lastnik gozda že prečital Zakon o gozdovih, pri tem pa spregledal, da novi zakon uvaja v gospodarjenje z gozdovi tudi ODLOČBE v upravnem postopku. Kaj to pomeni? Gozdarji morajo lastniku gozda izdati odločbo o izbiri drevov za sečnjo ter o izvedbi potrebnih gojitvenih in varstvenih del.

Zakon o gozdovih je v 17. členu prinesel naslednje določilo (citiram):

“(1) Na podlagi gozdnogojitvenega načrta izda Zavod lastniku gozda, po predhodnem svetovanju in skupni izbiri drevov za možni posek, odločbo v upravnem postopku. Z odločbo se določijo:

- potrebna gojitvena dela za obnovo gozdov in nego mladja do vključno nege letvenjaka;
- potrebna varstvena dela;
- usmeritve ter roki za izvedbo in obnovo posameznih gojitvenih in varstvenih del;
- količina in struktura drevov za največji možni posek;
- usmeritve in pogoji za sečnjo in spravilo lesa;
- usmeritve in pogoji za pridobivanje smole in okrasnih drevov;
- obdobje, za katero je odločba izdana. Zoper odločbo je možna pritožba na ministrstvo, pristojno za gozdarstvo. Pritožba zoper odločbo ne zadrži njene izvršitve.

(2) Možni posek po prejšnjem odstavku je največja količina drevja v bruto m³, ki jo sme posekati lastnik gozda med veljavnostjo odločbe iz prejšnjega odstavka.

(3) Dela v gozdovih morajo biti opravljena v ustreznem letnem času na način, s katerim se najmanj ogroža gozdni ekosistem in da se zagotavljata varstvo gozdov in varnost ljudi. Nastale posledice poškodb tal je treba odstraniti takoj po končanem spravilu oziroma prevozu.

(4) Sečnja gozdnega drevja ter pridobivanje smole in okrasnih drevov se smeta opravljati le na podlagi odločbe iz prvega odstavka tega člena.

(5) Ne glede na prejšnji odstavek lahko lastnik gozda brez odločbe iz prvega odstavka tega člena seka gozdno drevje na območjih, določenih v gozdnogojitvenem načrtu, kjer posamična izbira drevov za možni posek ni obvezna.

(6) Če se lastnik gozda odloči za premeno gozdov, mu pogoje za njeno izvedbo določi Zavod z odločbo v upravnem postopku.

(7) Podrobnejše predpise za izvajanje sečnje, ravnanje s sečnimi ostanki, spravilo, prevoz in zlaganje gozdnih lesnih sortimentov izda minister, pristojen za gozdarstvo.”

Čeprav pisanje odločb pomeni dodatno administrativno delo, ki ga gozdarji niso sprejeli z navdušenjem, se bomo vseeno morali sprijazniti z njim vsi, tako lastniki gozdov kot gozdarji Zavoda za gozdove. Upamo, da bo to pripomoček za vzpostavitve reda in preglednosti.

Izdajanje odločb temelji na dveh predpostavkah:

- da gozdovi pomenijo zaradi svojih ekoloških (okoljetvornih) in socialnih funkcij tudi javno dobro;

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ob toplih krušnih pečeh so na naših kmetijah nekdaj v teh dolgih zimskih dneh veliko predli in krtačili volno. Iz leta v leto pa je tega opravila vse manj in le tu in tam še najdemo kakšno predlico, ki urno vrti kolovrat in prede. To staro kmečko opravilo pa so še do danes ohranili na Trmodovi kmetiji na Paki nad Mislinjem, kjer sta gospodinja Terezija in gospodar Anton Dežman opravljala to že skoraj pozabljeno kmečko delo. - Foto: F. Jurač

PROFESOR MLINŠEK NA OBISKU V KE RADLJE

Po dokaj dolgi lepi jeseni je bil 15. december 1994 prvi bolj zimski dan; sneg je kot pajčolan prekril polja in gozd, mraz je silil pod kožo. Na ta dan je prof. Mlinšek iz "hiše gozdarske učenosti" prišel med gozdarje Zavoda za gozdove, Območne enote Slovenj Gradec. V revirju PRIMOŽ na Pohorju, pri Jeznikovi pravljici brunarici, so ga pričakali: Milan Tretjak, Tonka Modic, Zdenka Jamnik, Tone Jeznik in Tone Modic.

Povabili smo ga iz treh razlogov:

- revirni gozdar Tone Jeznik bi mu rad ob 30 letnici dela v (istem) revirju pokazal rezultate svojega dela;
- dogovorili bi se o vsebini nove učne poti v tem revirju, namenjene strokovnjakom in širši javnosti;
- da bi razčistili nekatere strokovne dileme, predvsem pojem sonaravnega gospodarjenja z gozdom.

Najprej so mu domači gozdarji, vsak s svojega zornega kota, predstavili razmere v gozdarstvu danes:

- Milan Tretjak o funkcioniranju Zavoda za gozdove v območju;
- Tonka Modic o prehodu gozdarstva iz prejšnjega v nov sistem, o dobrih in slabih straneh prehoda ter o pogledu za naprej iz stališča krajevne enote Zavoda za gozdove v Radljah;
- Tone Modic o vpetosti gozdarja na Koroškem v širše okvire; o delovanju gozdarja v gozdu, v krajini in z ljudmi;
- Tone Jeznik pa je nanizal svoje ugotovitve in razmišljanja ob neposrednih ukrepih v gozdu, v revirju Primož, še posebej v državnih gozdovih.

Sledil je ogled učne poti. Na posameznih točkah so bile izpostavljene naslednje strokovne vsebine:

1. gozd s poudarjeno funkcijo za divjad; predstavlja stanišče jereba; tu se ohranja grmovni sloj (leska),
 2. prebiralni gozd - na mali površini so zastopana drevesa različnih starosti debelin in višin; od drevesnih vrst morata biti prisotni predvsem jelka in bukev;
 3. skupinsko postopno gospodarjenje, ki je povzročilo pospešeno pomladitev; naravna obnova se je dopolnjevala s sajenjem ustreznih drevesnih vrst;
 4. alternativa gornjemu je drevesno gospodarjenju, kjer se ukrepa točkovno; pomlajevalna doba se podaljšuje, mlajše raste pod zaščito starejšega drevja, manjša so vlaganja v sajenje, nego in zaščito mladja;
 5. ohranjen smrekov debeljak z lesno zalogo preko 800 m³/ha. Tudi tu se odstranjujejo samo pešajoča drevesa;
 6. pospeševanje oz. skrb za redke drevesne vrste - primer domačega kostanja, ki bo dajal plodove ljudem in živalim;
 7. nega bukovega letvenjaka; izbira najboljših osebkov, odstranjevanje konkurentov.
- Po obhodu rastiščno in sestojno zelo pestrega gozda, kjer smo izmenjali svoje strokovne poglede in stališča, se je nadaljevala diskusija še v brunarici. Iz nje izhajajo ugotovitve.
- Sonaravno je točkovno (drevesno) gospodarjenje, ne površinsko. V gozdu naj trajno ostaja visoka biomasa, ker je le-ta porok ravnotežja v gozdu.
 - Skupinsko postopno gospodarjenje se je marsikje izrodilo, postalo je opravičilo za pre-

hitro pomlajevanje oziroma umetno obnovo z vnašanjem rastišču ustreznih drevesnih vrst; marsikje so bili "zahtevani etati" krivi za obnovo na velikih površinah.

- Princip **prebiralnega gospodarjenja** je bolj sonaraven, še posebej, če "kmečko prebiranje" (= sekanje najdebelejših dreves) zamenjamo s prebiralnim redčenjem (= odstranjevanje opešanih dreves - slabo vitalnih z malim prirastkom).
- Sonaravno gospodarjenje je tudi kulturno in etično. Izkušnje iz pragozda nas učijo, da za ohranjenje ravnotežja v gozdu lesne substance ne bi smeli odstranjevati iz gozda, oz. da les ne prenaša dolgega transporta. Rešitve, ki jih daje narava, moramo smiselno prenašati v življenje. Če delamo drugače - protinaravno - se nam to gotovo maščuje in zahteva dodatna velika vlaganja, da odpravimo posledice naših nepravilnih potez (naravne katastrofe).
- Etika je poleg poglobljenega strokovnega znanja temeljno vodilo za gozdarjevo ukrepanje. Nujno pa je potrebno osveščati tudi lastnike gozdov in vso javnost.
- V preteklem obdobju smo gospodarili z gozdovi po načelu, da je gozd splošna dobrina in ima lastnik omejene pravice, možnost skoraj

neomejenega vlaganja v gozdove. To je ponekod gozdarja zapeljalo, da so "prehitevali čas" z direktnimi premenami in pospešenimi - pretežno umetnimi - obnovami. Sedaj je čas za stremitev, etati naj bodo tolikšni, kolikor **smemo** vzeti iz gozda (ne: koliko **moramo**), obnovo pa v čim večji meri prepustimo naravi in intervirajmo le z dopolnilnimi ukrepi za izboljšanje pestrosti drevesnih vrst; z ukrepi nege pa dvigajmo kvaliteto lesne mase. S takim delom in z reguliranjem staleža divjati bodo tudi stroški za varstvo gozdov minimalni.

- Sonaraven gozd in kvalitetni pridelki (les) pomenijo za gozdarja najvišji cilj njegovega dela, ki bo koristen tako lastniku kot vsem Slovencem. Za slovenskega kmeta z večjo gozdno posestjo bi bilo idealno, da bi bil usposobljen za predelavo lesa v finalne izdelke! (n.pr. tudi izučen mizar).

Strokovno zanimiva in bogata debata se je potegnila globoko v večer. Končno smo se razšli v čudovitem, z mesečino obsijanem večeru, okrepčani s specialitetami gostilne URŠKA na Muti s ponovno potrjenimi in utrjenimi strokovnimi izhodišči.

Tone Modic

Predavatelj je revirni gozdar Tone Jeznik, profesor poslušal. - Foto: T. Modic

Odločbe ...

- da država zaradi upoštevanja teh funkcij gozda postavlja lastniku omejitve pri prostem gospodarjenju z gozdom, kar pa nadomesti s sofinanciranjem nujnih vlaganj v gozdove iz državnega proračuna.

Zaradi preglednosti teh vplivov države - tako omejevalnih kot spodbujevalnih - so uvedene v poslovanje javne gozdarske službe tudi odločbe.

Zato ni nobenega razloga, da bi se lastniki gozdov odločb bali ali jih zavračali. V obliki odločbe je zapisano tisto, kar sta se lastnik in gozdar dogovorila, ko sta izbrala drevje za posek in ko sta ugotovila, kaj je treba v gozdu postoriti, da se bo ta ohranil in izboljšal.

Brez odločbe država ni pripravljena sofinancirati gojitvenih in varstvenih del (mimogrede povedano, sub-

vencije za opravljena negovalna dela v letu 1994 naj bi bile izplačane v januarju 1995, za tekoče leto pa bi se začele izplačevati v mesecu aprilu).

Odločba, izdana v upravnem postopku, pa je podvržena tudi preverjanju in kontroli. Če pride do nesoglasja (spora) med lastnikom in gozdarjem, se lastnik v zakonitem roku lahko pritoži. Nadrejeni organ (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) pa mora v zakonskem roku (dveh mesecev) o pritožbi odločiti. O sporu pa v končni instanci odloča vrhovno sodišče (upravni spor).

Imamo Zakon o gozdovih in imamo odločbe. Imamo pa tudi gozd, za katerega je za dobro gospodarjenje odgovoren lastnik ob pomoči gozdarja. Ob dobrem sodelovanju bo gozd trajno dajal koristi lastnikom in ostalim Slovencem.

Tone Modic

Visoke lesne zaloge, zdrava in kvalitetna drevesa omogočajo ekonomsko uspešno gospodarjenje z gozdovi

Za ugotavljanje trendov in stanja gozdov je lesna zaloga že od nekdaj ena najpomembnejših informacij, ki jo ugotavljamo pri urejanju gozdov. Je osnovni podatek za izračunavanje volumenskega prirastka, z njeno pomočjo določamo etate, pri analizah gospodarjenja nam kaže uspešnost dela v preteklosti itd. Lesna zaloga pa je še veliko bolj pomemben vir informacij, ko jo razčlenimo po drevesnih vrstah in debelinski strukturi in jo povežemo in primerjamo z drugimi kazalci: naravno sestavo drevesnih vrst za določeno rastišče, s podatki o ciljni višini lesne zaloge za določeno rastišče in razvojno fazo, s podatki o sestojni zasnovi in negovanosti, sklepom, kvaliteto. V veliki meri zavisi od gospodarjenja z gozdom, niso pa zanemarljivi vplivi zunanjih dejavnikov, kot so snegolomi, vetrolomi, škodljivci, divjad, imisije, poškodbe zaradi spravila in gradnje prometnic in drugi, ki lesno zalogo praviloma vedno znižujejo.

Običajno je visoka lesna zaloga znak dobrega ravnanja z gozdom, ni pa nujno, da je tako. Visoka lesna zaloga v mladih sestojih je lahko celo nevarna in škodljiva: drevesa so v rasti utesnjena, imajo slabo in često enostransko razvite krošnje, slabo razvit je tudi koreninski sistem. Drevesa so zelo vitka in jih zato močno ogrožata sneg in veter. Zaradi tega so še posebej ogroženi listavci, saj je stojnost takih sestojev manjša, rast v debelino je upočasnjena, delež kvalitetnega lesa je veliko manjši, kot bi lahko bil. Cenilci lesno zalogo v mladih sestojih radi ocenjujejo pre nizko, kar je napaka, saj je posledica nizke zaloge nizek etat, posledica tega zgoraj opisane slabosti premalo oz. neustrezno redčenih sestojev. Drugače pa je v starejših sestojih, ki jih včasih do onemoglosti redčimo. Zaradi prenizke lesne zaloge je prirastek veliko pod proizvodno sposobnostjo rastišča. Ker pogosto posekamo najlepša drevesa, ker dajo kvalitetne sortimente, je delež kvalitetnih sortimentov v stoječem sestoju veliko manjši, kot bi moral biti.

Ena osnovnih zahtev sonaravnega gospodarjenja je, da je to finančno uspešno. Pogoji zato je, da maksimalno izkoristimo proizvodno sposobnost rastišč in sestojev. Torej je potrebno gospodariti z visokimi lesnimi zalogami, pospeševati vitalna in kvalitetna drevesa, element gospodarjenja je drevo. Predvsem pa je pomembno, da zagotovimo biološko in mehansko odporne sestoj, saj le s takimi lahko dosegamo gospodarske cilje.

V prispevku bom obravnaval razvojno fazo debeljak. Razvojna faza debeljak, v katero uvrščamo sestoj s srednjim premerom nad 30 cm, je pomembna zaradi velike površine (poprečno je delež debeljakov okrog 50% površine gozdov), dolge dobe (ca. 50% življenjske dobe gozda), ker je nosilec stabilnosti gozda in je izredno pomembna za ureditve ekonomskih ciljev gospodarjenja z gozdovi, pa tudi zato, ker z nepravilnim ravnanjem, premočnimi sečnjami in posekom najlepših dreves, delamo velike napake, v kar silijo lastnika gozda ekonomske potrebe in neznanje, v prezgodnji posek nezorelih dreves pa gozdarje večkrat zavede pojav pomladka, ki mu želi zagotoviti čim boljše pogoje za razvoj ali kakšen drug vzrok.

Debeljak je obdobje v razvoju gozda, v katerem izbrana drevesa - zmagovalci v konkurenčnem boju z manj vitalnimi osebki zbirajo z intenzivno rastjo energijo za bogato semenje in s tem za ohranitev vrste. Njihov razvoj lahko zmotijo le še velike naravne katastrofe, npr.

orkanski vetrovi, zelo neugodne snežne razmere, množičen pojav škodljivcev in podobno, toda najbolj pogosto in najhuje jih prizadeva neustrezno gospodarjenje, ki je posledica neznanja in potreb. S premočnimi sečnjami in še zlasti s posekom najlepših dreves onemogočimo sestoj, da bi na visoki lesni zalogi proizvedli velike količine visoko vrednih gozdnih sortimentov in namesto, da bi z obilnim obrodrom semena na izbranih drevesih poskrbeli za svojo naravno obnovo, se često zaplevelijo, namesto naravno izbranega semena iz najbolj vitalnih in najbolj kvalitetnih dreves, se poraja pomladek iz semena, iz katerega se razvijejo vejnata in včasih manj vitalna drevesa.

Na osnovi analize nekaj sestojnih parametrov v GGE Radlje-levi breg bom prikazal velike razlike med sestoji na podobnih rastiščih, ki so v isti razvojni fazi, njihov gospodarski pomen, vzroke zanje in ukrepe, s katerimi bi razlike omilili.

Analize se nanašajo na rastišča bukovega gozda na kisljih tleh (Luzulo Fagetum), na razvojno fazo debeljak.

Podatke stalnih vzročnih ploskev (250) sem analiziral po LESNI ZALOGI po različnih kriterijih in ugotovil:

- državni gozdovi 450 m³/ha, zasebni 367 m³/ha,
- do 500 m nmv 348 m³/ha, 500-1000 m nmv 394 m³/ha, nad 1000 m nmv 434 m³/ha,
- stari do 80 let 355 m³/ha, 80-100 let 381 m³/ha, nad 100 let 412 m³/ha,
- delež listavcev do 1% 387 m³/ha, listavcev do 10% 352 m³/ha,
- listavcev do 30% 270 m³/ha, listavcev več kot 50% 264 m³/ha,
- nagib do 40% 356 m³/ha, 40-70% 402 m³/ha, nad 70% 384 m³/ha,
- zasnova bogata 499 m³/ha, dobra 388 m³/ha, pomanjkljiva 265 m³/ha,
- dobro negovani 455 m³/ha, negovani 382 m³/ha, slabo negovani 296 m³/ha.

Zgornji podatki nam povedo, da je višina lesne zaloge odvisna od naravnih pogojev, še veliko bolj pa od gospodarjenja. Poleg drugih dejavnikov, kot so vertikalna in horizontalna sestojna zgradba, razmerje drevesnih vrst, vitkost dreves, je dovolj visoka biomasa eden izmed zagotovil mehanske in biološke stabilnosti sestojev.

Vzorčne ploskve sem sortirjal po višini lesne zaloge in za vsako tretjino ploskev izračunal srednje vrednosti za lesno zalogo in prirastek m³/ha ter izpisal največjo in najmanjšo vrednost na ploskvi.

	Les. zaloga m ³ /ha	Prirastek m ³ /ha
1. tretjina (83 ploskev)		
- srednja vrednost	233	5.09
- najmanjša vrednost	77	1.68
- največja vrednost	317	6.89
2. tretjina (83 ploskev)		
- srednja vrednost	373	8.13
- najmanjša vrednost	319	6.59
- največja vrednost	458	9.98
3. tretjina (84 ploskev)		
- srednja vrednost	558	12.17
- najmanjša vrednost	459	10.01
- največja vrednost	793	17.29

Razdelitev na tretjine se mi je zdela smiselna zaradi razmisleka, da so sestoji v prvi tretjini podpoprečni in bi bilo potrebno razmišljati, kaj z njimi storiti, v drugi tretjini so poprečni, v zadnji tretjini pa nadpoprečni sestoji, ki nam kažejo, kaj je mogoče na takem rastišču doseči, nas vzpodbujajo k dobremu delu in kažejo pot naprej.

Manjše lesne zaloge vplivajo na višino priprave in tudi na slabše izpolnjevanje drugih funkcij gozda. Velike razlike med prvo in tretjo tretjino ploskev OPOZARJAJO NA VELIKE MOŽNOSTI V IZKORIŠČANJU RASTIŠČ.

(Nadaljevanje na 4. strani)

VLOŽITE SVOJE CERTIFIKATE V GOZDNO GOSPODARSTVO

Gozdno gospodarstvo vabi svoje delavce, upokojene in nekoč zaposlene, da vložite svoje certifikate v Gozdno gospodarstvo in s tem postanete lastniki podjetja in njegovi delničarji.

Certifikate zbiramo na vseh poslovnih enotah, kjer jih lahko oddate tajnicam in na Upravi podjetja v finančnem sektorju.

Zagotavljamo, da bo vrednost vaših delnic pokrita z realnim premoženjem podjetja in da bomo z dobičkom povečali in krepili to vrednost.

Z vašim zaupanjem bomo skupaj zgradili trdno podjetje, od katerega pričakujemo koristi mi in naši otroci.

GG Slovenj Gradec

(Nadaljevanje s 3. strani)

Vendar je mogoče te razlike z gospodarjenjem zmanjšati le deloma, saj so v veliki meri posledica vplivov, na katere ne moremo vplivati ali imamo omejen vpliv in dobrote rastišč, ki je kljub poenotenju na združbo, zelo različna.

Višina lesne zaloge je pomembna še posebej iz ekonomskih razlogov:

- z višino lesne zaloge je v tesni pozitivni korelaciji prirastek, visoka lesna zaloga omogočata lastniku gozda občasno večje sečnje in s tem večji dohodek, ne da bi se zato bistveno zmanjšal prirastek.

Analize vrednosti nisem delal, ker zahteva taka raziskava razne meritve, ki jih pri rednih urejevalnih delih ne opravljamo. Zato bom povezanost med starostjo sestojev, višino lesne zaloge in njeno vred-

nostjo predstavil s pomočjo rezultatov raziskave, ki jo je opravil prof. H. Leibundgut (Untersuchungen zur Wahl des Femmelschlag bertieb, Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen, št. 135, 1984).

Za raziskavo je izbral 18 ploskev v fazi obnove, na katerih je gozd moral biti dobro negovan, zdrav, domnevno iz naravnega pomladka smreke, jelke in bukke, na rastiščih z visoko proizvodno sposobnostjo. To zaradi tega, ker so navedene tri drevesne vrste gospodarsko najpomembnejše v švicarskem sredogorju in se naravno pomlajujejo pretežno s femelšlagom.

Ker sem omejen s prostorom, bom navedel le srednje vrednosti iz vseh ploskev ter najnižjo in najvišjo vrednost:

	Srednja vrednost	Najnižja vrednost	Najvišja vrednost
Starost	125	95	194
% lesne zaloge			
- smreka	46	5	100
- jelka	30	0	75
- bukev	17	0	75
- ostalo	7	0	38
štev. dreves/ha	339	89	858
lesna zaloga, m ³ /ha	664	232	1007
sred. m ³ drevo			
- smreka	2.65		
- jelka	2.62		
- bukev	1.73		
prir. m ³ /ha, zadnjih 10 let	10.34	4.90	16.89
prir. m ³ /ha, predzadnjih 10 let	10.30	3.80	14.54

Podroben prikaz podajam zaradi tega, ker so tudi pri nas podobne razmere, tako po sestavi drevesnih vrst kot rastiščih.

Iz navedenih podatkov so razvidna naslednja dejstva:

- lesne zaloge so zelo visoke,
- drevesa imajo velike volumne, še zlasti smreka in jelka,
- prirastek je na večini ploskev že v rahlem upadanju,
- v zadnjih 10. letih se je vrednost sestojev povečala za 24%, v zadnjih 20. letih pa kar za 57%.

Povečanje vrednosti lesne zaloge je posledica večje lesne zaloge in še posebej spremembe strukture gozdnollesnih sortimentov. Z debelino prihaja do naglega naraščanja deležev najvrednejših sortimentov, kot sta furnir in luščenc.

Za zaključek nekaj napotkov:

- gozd je potrebno negovati skozi vse življenjsko obdobje,
- z redčenji je potrebno pričeti čim prej, sprva naj bodo pogosta in močna, da najvitalnejša in najkvalitetnejša drevesa razvijejo simetrične in dovolj velike krošnje ter korenski sistem,
- s starostjo naj bodo redčenja šibkejša in bolj redka, v zadnjem obdobju pa sestojev niti ni potrebno redčiti, saj si drevesa ne konkurirajo; to je obdobje rasti in semenjenja,
- obdobje obnove sestojev mora biti dolgo, saj morajo drevesa izpolniti svoje biološke in ekonomske naloge: zagotoviti naravno obnovo gozda, poskrbeti za ugodne razmere za razvoj mladovja, morajo dozoreti in dati čim večje količine kvalitetnih sortimentov.

K. Zagorec

NEKAJ O NAŠIH GOVEJH PASMAM

Tehnična in znanstvena dognanja zadnjih desetletij se vidno odražajo pri vzgoji domačih živali. Napredek je menjal tudi strukturo pasem domačih živali s tendenco, da se vzgajajo takšni proizvodni tipi, ki vse bolj odgovarjajo potrebam sodobne živinorejske proizvodnje. Da bi se obdržali na trgu živinorejci vse bolj forsirajo pasme, ki zadovoljujejo potrošnike po kvaliteti proizvodov, po produktivnosti, ekonomičnosti in količini proizvodnje. Zaradi razvoja proizvodnih sposobnosti, posebno sposobnosti proizvodnje mleka in mesa so se obdržale pasme z optimalno sposobnostjo proizvodnje mesa in mleka, ki se odraža v porastu števila svetlo lisaste (sl) govedu in odlični proizvodnji mleka pri črnbeli (čb) pasmi govēdi. Med mlečno mesno pasmo govēdi spada sivo rjavo govēdo (rjavo). Med čisto mesne pasme govēda spadata pasmi charolais (CH) in limousine (L) pasmi, in njuni križanci s prej omenjenimi pasmami.

Švica je domovina sl goveda - simentalca. Po ocenah je v deželah Evrope od 35 do 40 milijonov govēdi te pasme. Spada med najkvalitetnejše kombinirane pasme (meso + mleko). Živali so srednjega do velikega okvira, velike telesne dolžine, širokih in globokih prsi, širokih ledij. Krave so v povprečju visoke od 135 do 138 cm, prsne globine 53%, dosejajo telesno težo od 600 do 750 kg. Biki dosejajo telesno težo od 1000 do 1300 kg in več. Pri ugodnih rejskih razmerah imajo krave nad 5000 l mleka z okrog 4% mlečne masti in 3,3% beljakovin. Teleta dnevno priraščajo od 1200 do 1400 gramov, % klavnosti je okrog 62. Zasedujemo cilj, da bi mladi pitovni biki v starosti 15 mesecev dosegli okrog 600 kg žive teže, oziroma dnevni prirast 1200 g. Meso je odlične kvalitete, je zmerno marmorirano, svetlo rdeče barve, mišična vlakna so fina in sočna. Dobro vzrejene telice pripuščamo v starosti 15 do 18 mesecev, tako da telijo pri 26 do 30. mesecih. Plodnost osnovnih čred je nad 80 %, servis perioda okrog 100 dni, medtelitveno obdobje pa okrog 385 dni. Izbor kvalitetnih bikov za osemenjevanje je vse večji.

Rjavo govēdo - montafonec, sivorjavo govēdo je še vedno zelo cenjena pasma. Je pasma z večjim povdankom na mleku kot na mesu.

Rjavo govēdo je doživelo pravi preporod po letu 1970, ko smo pričeli rjave krave osemnjevat z biki pasme Braun swiss, ki so v bistvu rjavo govēdo ostro selekcionirana na proizvodnjo mleka. Pred več kot 100 leti so iz Švice in Nemčije pa tudi drugih držav uvažali rjave krave in biki v ZDA in jih pod ostrimi selekcijskimi metodami vzgajali v mlečne živali. Kot proizvod so krave velikega okvirja, dobre zdravja, čvrstih strmih parkljev s sposob-

nostjo doseči visoko proizvodnjo mleka. Klasično rjavo govēdo je kombiniranega tipa mleko in meso, vrawn swiss krave in križanci pa so bolj v mleko usmerjene. Na splošno dajejo vtis plemenitosti in krotkosti. Krave so dobre mlekarice, v dobrih rejah dosejajo od 5000 do 6000 litrov mleka z okrog 4% mlečne masti in nad 3,3% beljakovin, so mehke za molžo z lepo oblikovanimi vimenom. Teleta imajo kar dobre pitovne sposobnosti.

Frizijsko govēdo - holštajnsko govēdo. Domovina mu je Zah. Nemčija in Nizozemska. Je najbolj razširjena pasma na svetu. Sta dva tipa tega govēda, črno belo, ki ga je okrog 95 % in rdeče belo, ki ga je okrog 5%. Krave dosejajo težo od 600 do 750 kg, višine okrog 140 cm, zaželjena mlečnost je nad 6000 kg mleka s 3,8% tolšče in vsaj 3,3% beljakovin. Pri nas so težave z beljakovinami, ker do nedavna v to smer ni bilo prave selekcije in tudi ne potrebe. Na žalost prvo usmeritev pove trg. Tudi frizijska govēga so pred 100 in več leti iz njihove domovine uvažali v ZDA in jo strogo selekcijsko usmerili v visoko proizvodnjo mleka.

Vzgojili so velike, obsežne živali, ki so sposobne pospraviti veliko osnovne krme. To so današnji holštajnci. Holštajnske krave lahko zelo uspešno križamo z mesnimi pasmami charolais (CH) in limousine (L). Takšna teleta zelo dobro priraščajo, izplen mesa je nad pričakovani.

Mesne pasme:

CH (charolais) je francoska srednje rano zrela pasma za proizvodnjo mesa. Krave dosejajo težo od 600 do 700 kg z letno mlečnostjo 1500 do 2000 l mleka. Teleta zrastejo v enem letu do 500 kg s klavnostjo nad 60%. Kvaliteta mesa je odlična z zelo malo maščob. Zelo podobno CH govēdu je plavo belgijsko govēdo.

Pasma limousine (L) je prav tako francoska pitovna pasma govēdi, ki zelo dobro prirašča. Goveda so rdeče rjave barve in se zelo dobro križa z vsemi našimi pasmami, posebno prednost pa ima zaradi lahkih porodov in lahko z biki te pasme osemnjevat tudi telice, kar pri prej omenjenih mesnih pasmah ni priporočljivo.

To je samo kratka in bolj groba predstavitev pasem govēdi, ki jih vzgajamo v naših krajih. Vedeti je treba, da se vsem proizvodnih sposobnostim, ki so jih govēda dosegla s strogo selekcijo približamo le z dobro rejo in dobrim obrokom. Na tem področju pa nas vsekakor čaka še veliko dela.

Mag. Milan Verčkovnik, dr. vet. med.

Smernice razvoja kmetijstva v Mežiški dolini za leto 1995

1. UVOD

Mežiška dolina z novimi občinami: Ravne-Prevalje, Mežico in Črno na Koroškem meri 304 km². Območje sestavljata hriboviti in gorski svet z ozkimi dolinami in strmimi pobočji, na katere so vpete samotne kmetije v obliki celkov.

Naravni pogoji kot so nadmorska višina, razgibanost terena, podnebne razmere in pedološka sestava tal narekujejo usmeritev v travno gospodarjenje in rejo goveje živine.

Še pred nekaj leti sta razvita industrija in rudarstvo zaposlovala vso odvečno kmečko delovno silo. Na kmetijah so ostajali ostareli ljudje, pogosto tudi brez naslednikov. Zaostreni gospodarski pogoji, ki smo jim priča po letu 1990 (izguba jugoslovanskega trga), povzročajo v dolini velike probleme, saj se je število delovnih mest v industriji prepolovilo.

Tako v zadnjem času opažamo vračanje mladih iz doline na kmetije in z uvajanjem dopolnilnih dejavnosti iščejo ekonomsko in socialno varnost.

Vsa ta dogajanja pa se pred svetovalno službo postavljajo kot izziv, kako tem mladim na podeželju zagotoviti ekonomsko in socialno varnost.

S strategijo razvoja slovenskega kmetijstva dajemo tudi našemu kmetijstvu na Koroškem prednost ekososialnemu razvoju. To pomeni, da bo naše kmetijstvo poleg pridelave zdrave hrane opravljalo še druge nič manj pomembne funkcije, kot so skrb za okolje, poseljenost hribovskega sveta in ohranjanje lastne identitete.

Koroške kmetije so, razen nekaj izjem, premajhne, da bi dohodek zgolj iz kmetijske dejavnosti (mleko, meso) zadoščal za normalno življenje družinske kmetije. Pomemben vir za preživetje predstavlja gozd, ki ga imajo skoraj vse kmetije.

V letu 1995 se pred svetovalno službo postavlja osnovna naloga, kako z dopolnilnimi dejavnostmi in drugimi oblikami pridobivanja dohodka zagotoviti socialno in ekonomsko varnost hribovskih in gorskih kmetij.

2. STANJE KMETIJSTVA

2.1. Površina v ha

Opis	Po katastru	V naravi
njive in vrtovi	2.343	640
sadovnjaki	246	479
travniki	2.971	4.329
pašniki	2.289	-
gozd	21.225	21.221
nerodovitno v zaraščanju	1.284	2.130
izven kmetijske rabe	-	1.538
	-	21
Skupaj	30.358	30.358

2.2. Število kmetij po socialno ekonomski razdelitvi

Opis	Število	v %
čiste kmetije	107	16,3
potencialno čiste	153	23,3
mešane kmetije	318	48,5
dopolnilne kmetije	19	2,8
ostarele kmetije	51	7,8
neaktivne kmetije	7	1,0
mojstrske kmetije	1	0,3
Skupaj	656	100,0

2.3 Število kmetij po proizvodnem tipu

prireja mleka	125 kmetij
pitanje goveje živine	178 kmetij
kombinirana prireja	248 kmetij
gozdarski obrati	20 kmetij
nerazvrščene kmetije	85 kmetij
Skupaj	656 kmetij

2.4. Velikost in struktura kmetij

Površina v ha	Število kmetij	v %
od 1 do 5	151	23,0
od 5 do 10	36	5,5
od 10 do 20	357	54,4
nad 20	112	17,1
Skupaj	656	100,0

2.5. Kmečko prebivalstvo

Po podatkih iz leta 1994 (november) je bil v nekdanji občini Ravne na Kor. delež kmečkega prebivalstva 3,01% in se je v primerjavi z letom 1993 povečal za 2%. Vzrok za to je vračanje kmečke mladine iz doline na kmetije in zaposlitev v kmetijstvu.

2.6. Stalež živine

Opis	Število	Indeks 93/94
krave in telice	2.826	103
ostalo govedo	2.159	108
plemenske svinje	557	97
ostali prašiči	1.163	125
ovce	451	120
konji	64	92

Stalež goveje živine se je v primerjavi z letom poprej nekoliko povečal. Podobno velja za drobnico in bekone.

2.7. Pridelava v letu 1994

Opis	Površina v ha	Pridelek v tonah
pšenica	86	290
rž	134	311
ječmen	34	88
oves	51	102
krompir	305	4.290
silirana koruza	314	8.195
TDM	230	1.592
mleko odkup KGZ	-	3.300
govedo odkup	-	100

3. OSNOVNI CILJI RAZVOJA

Dokument za uresničevanje razvoja kmetijstva v letu 1995 je sprejeta strategija razvoja slovenskega kmetijstva. Bistvena razlika je predvsem v tem, da bo dan poudarek ekososialnemu razvoju kmetijstva. To pomeni poleg pridelave zdrave hrane tudi skrb za okolje in ohranjanje kultivirane krajine.

Nekaj osnovnih ciljev:

- pridelava zdrave hrane
- optimalna raba organskih in mineralnih gnojil
- povečanje prireje mleka po kravi
- intenzivna raba travinja z nadzorovano pašo
- izboljšati kvaliteto mleka
- razširiti pridelavo krušnih žit in drugih poljščin
- uvajati dosejavanje TDM v rušo
- ohranjevati kulturno krajino
- ohranjevati poseljenost hribovskega sveta
- uvajati dopolnilne dejavnosti na kmetijah
- sodelovati pri CRPOV
- sodelovati pri urejanju infrastrukture
- uvajanje strojnih krožkov
- izobraževanje in zagotavljanje informacij kmečkemu prebivalstvu
- uvajanje kmetijskega pouka na podružničnih šolah
- sodelovati pri uvajanju družabnega življenja na vasi

(Nadaljevanje na 6. strani)

3.1. Govedoreja

- povečati prirejo mleka za 6 %
- z Weendsko analizo in izračunom krmnih obrokov optimirati prehrano goveje živine
- izboljšati genetski potencial za prirejo mleka in prirast mesa
- pri rejcih povečati interes za privez telet za pitanje
- razširiti rejo krav dojlj
- z uvajanjem sodobne tehnologije v govedoreji (gradnja hlevov, krmljenje, sistemi molže, td.) povečati storilnost
- sodelovati pri kandidiranju za interventna sredstva

3.2. Prašičereja

- povečati število kmetij za vzrejo plemenskih svinj in bekonov
- v sodelovanju z vet. službo razširiti umetno osemenje svinj
- z načrtno gradnjo sodobnih hlevov povečevati produktivnost in ekonomičnost reje prašičev
- kandidirati za interventna sredstva
- sodelovati pri nakupu plemenskega materiala

3.3. Drobnica

- razširiti rejo ovac na gorskih kmetijah
- sodelovati pri nakupu plemenskega materiala
- kandidirati za republiška sredstva (premije, krediti, nepovratna sredstva, itd.)
- obnoviti planinsko pašo ovac

3.4. Konjereja

- povečati število konj na kmetijah
- specializirati dve kmetiji za rejo konj
- sodelovati pri tehnologiji reje

3.5. Rastlinska proizvodnja

- realizirati agro in hidromelioracije
- izdelati projekte za nova urejanja kmetijskih zemljišč
- z analizo tal in izdelavo gnojilnih načrtov optimirati rabo mineralnih in organskih gnojil
- z uvajanjem nadzorovane paše poceniti prirejo mleka in mesa
- z dosejavanjem TDM v rušo s posebno sejalnico izboljšati kvaliteto ruše
- z izobraževanjem in nasveti pripomoči k pridelovanju kvalitetne silaže in sena
- z uvajanjem silirnih dodatkov izboljšati kvaliteto silaže
- razširiti pridelavo avtohtonih poljščin v kolobar
- z uvajanjem integralnega varstva rastlin prispevati k varovanju okolja

4. DOPOLNILNE DEJAVNOSTI

Uvajanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah bo v letu 1995 ena glavnih aktivnosti svetovalne službe. Z ekosocialnim razvojem kmetijstva se načrtno odrekamo intenzivnemu kmetovanju, marveč bomo pospeševali okolju prijazno kmetovanje. To pa pomeni nekoliko nižji dohodek iz primarne pridelave; le tega pa bo potrebno nadomestiti z dopolnilnimi dejavnostmi.

- turizem na kmetiji	9 kmetij
- izdelava predmetov iz lesa	4 kmetije
- izdelava stilnega pohištva	5 kmetij
- žagarstvo	10 kmetij
- čebelarski program	2 kmetiji
- predelava mleka	15 kmetij
- predelava mesa	17 kmetij
- žganjekuha	5 kmetij
- peka kruha	35 kmetij
- peka peciva	7 kmetij
- pridelava jabolčnika	6 kmetij
- sušenje sadja	4 kmetije
- zdravilna zelišča	2 kmetiji

5. INVESTICIJSKA VLAGANJA

	število
- nova gradnja govejih hlevov za krave molznice	5
- nova gradnja govejih hlevov za krave dojlje	3
- nova gradnja svinjakov	5
- obnova govejih hlevov	4
- obnova svinjakov	2
- gradnja hlevov za konje	2
- ureditev mlekarnic	4
- ureditev mlekovodov	4
- kmetijska mehanizacija	15
- agro in hidromelioracije	64 ha

6. OSTALE DEJAVNOSTI

6.1. CRPOV

- sodelovanje pri projektu A.L.P. Peca: Razvoj Zgornje Mežiške doline

6.2. Demografsko ogroženo področje

- sodelovanje pri izdelavi projektov za demografsko ogroženo področje
- sodelovanje pri realizaciji programov

6.3. Ustanavljanje strojnih krožkov

6.4. Organiziranje kmetov (zadruga, društva, itd.)

6.5. Organiziranje kmečke mladine

6.6. Organiziranje kmečkih žena

6.7. Uvajanje kmečkega pouka na podružničnih šolah

6.8. Organiziranje ciljnih skupin

6.9. Sodelovanje pri dedovanju kmetij

6.10. Sodelovanje z veterinarsko službo

6.11. Sodelovanje z gozdarsko službo

6.12. Sodelovanje z občinami

6.13. Sodelovanje z Biotehniško fakulteto

6.14. Sodelovanje z zavodi

6.15. Izvajanje nalog ministrstva

6.16. Lastno izobraževanje

7. CILJNE SKUPINE

- rejci krav za večjo prirejo in kvaliteto mleka
- travničarji za dosajevanje TDM v rušo
- ciljne skupine za rejo ovac
- rejci krav dojlj
- strojni krožki
- ciljne skupine za pridelavo avtohtonih poljščin (ajda, proso, lan, itd.)
- ciljne skupine za dopolnilne dejavnosti (predelava mleka, mesa, lesa, izdelava pohištva, itd.)

8. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

- sprejemljiva kmetijska politika
- zagotavljanje finančnih sredstev za ohranjanje in razvoj gorskih kmetij
- zagotovitev trga kmetijskih pridelkov
- urejena davčna politika
- urejena socialna politika
- urejena infrastruktura na podeželju
- urejeno družabno in kulturno življenje na podeželju

(Nadaljevanje na 7. strani)

9. PREDSTAVITEV PROBLEMOV, KI OVIRAJO IZPOLNJEVANJE CILJEV IN VZROKI ZANJE

- neugodni naravni pogoji
- neznanje in konservativnost kmetov
- majhnost kmetij
- razdrobljenost kmetijskih zemljišč
- oddaljenost od potrošnih centrov
- ostarelost ljudi na kmetijah
- slabo vzdrževanje komunikacij
- neurejeni socialni položaj kmetov in družin (otroški dokladi, porodniški dopust, štipendije, pokojnine, itd.)
- slaba organiziranost kmetov
- premalo kmetijskih svetovalcev
- pomanjkanje finančnih sredstev za preusmerjanje kmetij
- premalo finančnih sredstev za uvajanje dopolnilnih dejavnosti

10. ZAKLJUČEK

V tem sestavku so nakazane smernice razvoja kmetijstva v Mežiški dolini v letu 1995.

Kmetijski svetovalci se bomo po svojih močeh z znanjem in izkušnjami aktivno vključevali za doseganje teh ciljev. Pričakujemo pa podporo in pomoč tudi "iz vrha", od republiške vlade, od Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo, od Rep. uprave za pospeševanje kmetijstva, od interesov novih občin, itd. Večkrat smo svetovalci predmet kritik s strani kmetov zaradi prepočasnega reševanja nastalih problemov, čeprav za to nismo krivi, oziroma smo praktično nemočni.

mag. Jože Pratnekar, dipl. ing. agr.

OB DNEVU DRUŽINE

Otroci iz osnovne šole Šmartno pri Slovenj Gradcu so v svojih spisih razmišljali o družini. Nekaj jih objavljamo.

NAŠA DRUŽINA NA OBISKU

Konec tedna, ko smo vsi člani družine doma, gremo večkrat na obisk k babici na kmetijo. Ko pridemo k babici, nas ona najprej pogosti.

Pri babici živijo: stric, njegova žena in trije otroci - moji bratranci. Na kmetiji imajo tudi živali, ki so v hlevu. Te so: krave, biki, pujski, zajci, purani, race, kokoši, konji, dva psa in štiri muce, najraje imam zajce. Pred nekaj časa smo k babici peljali zajca. Stric pa mi je zato dal dva mala zajčka.

Pri babici se tudi igramo. Večkrat se igramo zunaj na dvorišču. Mamica in očka se pogovarjata z babico, s stricem in teto. Babica pa mi vedno kaj da. Zelo rada grem k babici, saj njihova kmetija leži na hribu, s katerega je lep razgled na sosednje hribe.

Judita MERZDOVNIK,
3.b. OŠ Šmartno

VČASIH SE DOMA IGRAMO

Mojo družino sestavljajo: oče, mama, sestra in jaz. Vsi živimo skupaj in se imamo radi. Pri nas je najlepše takrat, kadar sta oče in mati prosta in si vzamete čas za igro. Igramo se različne igre.

Nekoč, ko so prišli na obisk sorodniki, smo se vsi skupaj igrali skrivalnice. Bilo nas je veliko, zato je bila igra zanimiva. Najslabše se je skrila mama, zato je morala vedno mižati ona. Tudi teta ni bila veliko boljša kot mama. Mi otroci smo bili v tej igri boljši kot starši, ker smo bili bolj hitri. Smejali in veselili smo se do poznega večera. Dnevi, kadar se z vso družino skupaj igramo, mi ostanejo v najlepšem spominu.

Mojca LORBER,
3.b. OŠ Šmartno

Čebelarški nemir

Na čebele in čebelarje se ponavadi spomnimo v mokrih zimskih dneh, ko nas prične žgečkati po grlu in bi radi imeli v čaju žlico medu. Vse bolj ekološko osveščeni najprej sežemo po naravnih zdravilih. Med njimi je na prvem mestu med, proizvod stotisočih in več pridnih čebel in peščice ljubiteljsko zavzetih čebelarjev. Kako prav nam pride ob nahodnih kihajočih trenutkih "tak tapravi čebelarški prijatelj", ki ti lahko takoj ponudi čebelje antibiotike.

Pogosto se ozrete po čebelnjaku, katerih pa je vse manj na obronkih naših hribov. V zimskih dneh je mirno okoli čebeljih stanovanj. Pa ni tako. Poletni delovni nemir se je prestavil v čebelnjak. Čebelarji redno kontrolirajo svoje varovanke, jih hranijo in odganjajo molje iz njihovih umetniško oblikovanih domovanj.

Skrbijo za njihovo prezimovanje.

Zimo pa iskoristijo čebelarji tudi za strokovno izpopolnjevanje in osveščanje mladih nadobudnežev. Kar nekaj je osnovnih šol v Sloveniji, v katerih imajo svoje čebelarske krožke. Mladi se pod vodstvom čebelarskih zanesenjakov zbirajo okoli šolskega čebelnjaka in spoznavajo življenje in pomen malih z cvetnim prahom okrašenih medenih muh.

Ena izmed šol v Mežiški dolini, kjer delujejo mladi čebelarji, je tudi osnovna šola Prežihov Voranc na Ravnah. Tu pa je že več kot en mesec čebelarstvo nemirno, saj ta šola letos organizira v maju 18. državno tekmovanje mladih čebelarjev Slovenije. Ob tej priliki bodo čebelarji praznovali ob 85 letnici delovanja Čebelarskega društva Ravne in 10 letnici osnovnošolskega delovanja mladih čebelarjev na Čečovju.

Čebele ne poznajo političnih mej in plotov, iščejo si svoj prostor in nam koristijo vsepovsod. Zato sodelujejo pri organiziranju čebelarskega tekmovanja poleg ravnenskih čebelarjev tudi vsi tisti, ki jim je Narava blizu. Moto letošnjega tekmovanja bo: "Le z naravo ostajamo ljudje!"

Učenci se bodo udeležili natečaja na temo čebele, narava in ljudje. Imeli bodo možnost izraziti svoja čustva do čebel z pisano besedo in risbo. Čebelarji pa bodo pripravili tudi razstavo o čebelarstvu in čebelah.

Tudi v gozdu je čebela zelo pomembna. Gozdarji se vse bolj zavedajo pomena medonosnih rastlin v gozdnem prostoru. V naši gozdnati krajini je gozdna paša čebel zelo pomembna za čebelarje. Čebela je sestavni del gozdnega ekosistema. Zato bomo rade volje sodelovali pri organizaciji in samem tekmovanju tudi gozdarji. Čebelarški nemir naj koristno zaveje tudi med ostalimi naravovarstveno "cepljenimi" ljudmi v naši dolini, da brez sramu na svoj način pomagajo pri osveščanju mladih, pa čeprav preko žlice medu.

Gorazd Mlinšek

Jožetu Tisnikarju je trinajst let, meni deset, ko nemški okupator spremeni Mislinjo v Waldeck. Učenci vseh razredov osnovne šole se znajdemo v začetni nemški šoli. Med učitelji ni nobenega slovenskega, učijo samo v nemščini. Takšne besede slišimo povikrat. Učitelji nam jih vtepaajo s pomočjo slik, mahanja rok in palice. Z Jožetom sediva skupaj, on v podrapanih hlačah na levi, jaz še v bolj podrajsanih na desni. Risanja se učimo ob četrtkih, morda prav zaradi tega, mojemu najlubšemu dnevu v tednu. Takrat rad rišem.

Učiteljica Maria Polhammer, doma iz okolice Gradca, lepotica s kitami in z doma izvezeno bluzo, vedno nasmejana in prijazna, uči naš razred. S svojim prikupnim vedenjem uspe iz naših sestaviti univerzalno razredno dušo. - Jožefo Kamenik, sedanjo gospodinjno na kmetiji Levovnik, večkrat mimogrede poboža po pšeničnih kitkah, ve, da je brez mame in ji govori: Du armes Mädchen, armes Mädchen..., mene vprašuje: Wie geht es dir, Andreas?, Jožeta podrgne po gladko postrizenem lasišču s pripombo: Du neckischer Bube.

Rišemo vojevanje na nemško-ruski fronti. Vsak po svoje riše nemške tanke, postavlja čelade na glave nemških vojakov in kučme na razcapane Ruse. Trudimo se, eni bolj, drugi manj, meni uspe večkrat za prav dobro. Jože ne riše kot drugi. Na papir polije črnilo, ga s prstom razmaže in tu pa tam pusti kakšno belo liso. V nje naknadno vriše nemške ladje in čolne nenavadnih oblik s topovskimi cevmi in kljukastimi križi, na ruske ladje riše zvezde. Risbo popravlja, ko jo končuj, vliva na papir vedno več črnila. Učiteljica stopa med klopni, proti koncu ure se ob najini klopi ustavi, ne umakne pogleda z Jožetove slike. S ploskanjem naznani konec ure, zaukaže pobrati slike, Jožetovo vzame sama. Z dvignjeno roko jo ponese pred tablo. Pokaže jo po razredu in jo pohvali za vzor. Tega ne stori do takrat še nikoli. Občuduje jo. Jože je prikrito ponosen, gleda svojo sliko v rokah učiteljice, malo tudi po nas naokoli. Razred se nad njo ne navdušuje. "Packarija", se zasliši od zadaj.

Najstarejši izmed osmih otrok si Jože s šestnajstimi najde zaposlitev na mislinjski žagi. Na vrata trka pomanjkanje, oče zasluži edini, mati komaj utegne opraviti pri gospodinjstvu in negi otrok. Ob prvi priložnosti zamenja delo na žagi za navijalca lesovine v tovarni lepenke, kjer dela tudi oče. Več zasluži, dela bliže doma, delo je zanimivejše. Rad dela z lesovino, mehka je in čista, čeprav težka in mokra. Močan je, žilav, gibčen, stroj ga s pripravljenimi zavitki nikoli ne čaka. V višjem nadstropju dela oče, kroji izgotovljeno lepenko, dva od družine prinašata iz tovarne denar.

Pomladi 1945 leta ga, z ozirom na njegova leta, vpokliče na predvojaške vežbe nemška oblast. Zbirališče fantov je v slovenjegraški kasarni. S sosedovim Francetom, ki stanuje v isti hiši, odideta določenega dne

na vlak, prešerno, da ju vidi polovica Mislinjčanov. Vlak drdra proti Slovenj Gradcu, od Dovž navzdol vozi skozi gozd počasneje. Po dogovoru skočita s Francetom iz vlaka, vsak na svojo stran, po brezpotju jo mahmeta

Jože Tisnikar

proti vrhu Pohorja. Pod Malo kopo si v leseni uti zakurita in skozi reže ždita v mrzlo planino. Poide njima hrana od doma, partizanov od nikoder, preveč se ne trudita za njimi. Premakneta se bliže Mislinji, bliže doma, h kmetu Medvedu nad Mislinjo. Z

Medvedovimi se dobro poznajo, sta pri zanesljivi hiši, vseeno se ne kažeta drugim. Za hrano žagata drva, postorita to in ono, nazadnje se naveličata in odideta domov v dolino. Pomlad ogreje zemljo, vojna gre očitno h kraju, z juga prihaja v Mislinjo različnih vrst vojakov, s konji ali brez njih pohajajo v njeni okolici. Prihajajo - odhajajo. Ljudje jih imenujejo Vlasovci, Ukrajinci, Kozaki... Pojavijo se pred hišo, kjer stanujejo Tisnikarjevi, oziroma v hiši. Zapičijo se v Jožeta, zmerjajo ga za bandita, odvlečejo ga pred hišo, hočejo ga ustreliti. Ne ve, kako mu uspe uteči za hišo in v gozd. Sape ne čuti, niti razbijanja srca - naenkrat je visoko nad hišo v grmovnatem gozdu, rešen. Noč preživi med smrekami.

Trume ubežnikov drejo v prvi polovici maja 1945 skozi Hudo luknjo navzgor proti Mislinjski dolini. Na klancu pod Mislinjo odmetavajo z vozov najrazličnejšo prtljago, da lažje premorejo vzpon. S pobočij pritekajo na ustaše in nemške ubežnike partizani in vojaki jugoslovanske armade. Živa reka ljudi in konj se pomika proti Poljani in Avstriji. Po dolini je vedno več odvrženega orožja, živih in mrtvih konj, vozov, odej, mrličev... Jože s partizani in ostalimi možmi straži cesto od Mislinje proti Dovžam, zbira

orožje, lovi konje. Enega odjaše domov. Izbere si kratko italijansko puško, pred domom zavriska in ustrelji v zrak. Ne ve, da je v cevi dumdum kroglja. V hipu se vžge nad hišo suho dračje, gozd zagori. Jože razjaše konja in hiti z drugimi gasiti gozd.

Drugi dan spet gre na stražo. Čez dan je vroče kot poleti. Visoka pomlad prebujata življenju vse naokoli, da zavonjaš radost trdoživosti. Ob cesti je vedno več napihnjenih konj in trebušastih mrličev. V pišu zavonjaš tudi njih. Življenje in smrt se lepita eden na drugega. Okrogline v teh podobah in vonj je tak, da ostaja vse to v Jožetu še danes, po petdesetih letih.

Pri vojakih opravi tečaj iz sanitete. Dobršen čas vojaščine preživi v vojaških ambulantnih sobah. Ko se vrne domov, tovarna molči, prazna je, brez strojev. Odpeljali so jih v Podvelko. Mislinja ostane brez edine tovarne, Jože brez dela. Ponudi se za strežnika v slovenjegraški bolnišnici, saj se je pri vojaki marsikaj naučil. Primarij dr. Stane Strnad opazi njegovo vestnost in spretnost.

Nanese, da potrebujejo nekoga za delo v secirnici. Zdravniki namignejo Jožetu. Po kratkem premisleku delo sprejme.

V Mariboru opravi več tečajev in izpize za delo v prosekuri. Med študijem se do-

Jože Tisnikar

koplje do znanja na nivoju medicinskega tehnika. Privadi se dela s trupli, smrti se nikoli ne privadi. V slehernem pokojniku vidi človeka, takega kot je bil, za njega še vedno to tudi je. Vse opravlja z globoko pieteto. Kljub navajenosti in racionalnemu razumevanju o nehanju in odhajanju vsega živega, ostaja prizadet, zaznamovan. Sproščenost, radost in optimizem ne kukajo skozi okno mrtvašnice na secirno mizo. Komu vse to povedati je težko, ne spodobi se. Jože pa ima kaj povedati. Vedno. Rad se komu odpre, zadržanost mu ni bila nikoli v navadi. Rad se med prijatelji povesele, mora se, a vse to ne odtehta njegove notranje nuje po praznjenju. S podzavestjo zadržana čustvena napetost raste, da si skoraj prihajata z dušo navzkriž. S pomočjo žene in redkih prijateljev očvrsti svojo samozavest. Najde sozvočno pot: v risanju in slikanju. Od nekdanj rad riše. Risanje in ura zgodovine sta mu bila najlubša predmeta že nekdanj v šoli.

Riše vse, kar sili iz njegove neumirjene notranjosti. Venomer skicira, ob koncu delovnega dne nosi polne žepe porisanega papirja. Rumeni kartončki ob rentgenskih posnetkih so polni sledov njegovega svinčnika. Kakšen dan jih je za cel strip. V

prostem času, še posebej ob večerih in tudi ponoči, skice prerisuje, dopolnjuje, poudarja bistva, na izbran papir ponovno izriše idejo in ko je slika dokončana, se počuti olajšanega. Zave se - v slikanju je njegova odrešitev.

Ravnatelj bolnišnice dr. Stane Strnad, človekoljub in ljubitelj umetnosti, zapazi njegovo nagnjenje in ga s spodbujanjem podprpe.

S kanonikom Jakobom Sokličem, slovenjegraškim župnikom, se zbližata samo zaradi slik. Pomaga mu spoznavati dela starih mojstrov. Leta 1954 ima Jože že zajeten kup slik. Oцени mu jih akademski slikar prof. Karel Pečko. Na njih odkrije vrsto pomanjkljivosti, predvsem pomanjkanje osnovnega slikarskega znanja. Postane mu mentor. Po desetih letih ga z vzajemnim sodelovanjem, ki ni teklo vedno gladko, pripelje na pot samostojnega ustvarjanja. Jože Tisnikar ne taji do njega izjemne hvaležnosti.

Jože Tisnikar je "splaval". Nihče ni takrat slutil, da bo "splaval" do danes tako daleč - po celem svetu. In tako visoko - v sam vrh slovenskega in svetovnega slikarstva.

Prijatelj mu prinese mlado vrano. Goji jo in opazuje, v njenem vedenju odkriva

noč bi ne spala," poreče večina žensk "če bi imela v hiši Tisnikarjevo sliko. Uh!..." Na veliko ga zagovarjam, priznam, da pretežno iz kljubovalnosti do njihovih nonšalantnih ugotovitev, pa tudi zaradi svojih simpatizerskih vezi do sorojaka in sošolca. Da spravim razgret pogovor do vrelišča, poudarim: "Verjemite, da bo čez leta pomenil v slovenskem slikarstvu Tisnikar to, kar pomeni v slovenski literaturi Cankar." Krohot, naredijo me, kar se slikarstva tiče, za največjega "brezzveznika" med njimi. Nekdo zaključí: "Imam pa že raje luknjo v steni, kot Tisnikarjevo sliko na njej." To se je dogajalo že po letu 1970, ko je v Ljubljani prejel najvišje republiško priznanje: Nagrado Prešernovega sklada za vrhunska dela v likovni umetnosti in ko ga je že omenjal svetovni leksikon vrhunskih ustvarjalcev.

O njem in njegovem delu izidejo doslej tri monografije:

1. Leta 1974 pri založbi Obzorja v Mariboru, katere avtor je Marjan Tršar,
2. Ob njegovi petdesetletnici izide v Beogradu monografija "Svet obujenih mrtvecev" avtorja Nebojše Tomaševića. Knjiga izide v slovenskem, srbohrvatskem, nemškem, angleškem in japonskem jeziku.
3. Pri Mladinski knjigi v Ljubljani izide leta 1986 monografija "Tisnikar" avtorja

sem popotoval po deželah, kjer sploh nisem bil, da sem živel svoje in tuja življenja. Če že nisem bil kdaj poprej rojen, je najbrž nekaj znanja in izkušenj mrtvih prešlo vame. Morda nam, ki ostajamo, nekaj zapuščajo, kar so videli in se naučili, zatorej tudi meni, ki sem bil z njimi, preden so zatonili ali izginjali. Življenje je globoko kot morje. Človek izplava iz njega, odigra svojo vlogo, nekaj malega se povese in odide - prihajajo pa drugi. Vse te ljudi sem nekje videl tudi pred smrtjo, tako kot jih tudi zdaj vidim žive.

Na mojih slikah ni nič strašnega. Tudi umiranje ni nič takega in ne smrt. Vse je povsem naravno. Mislim, da je čas, da bi ljudje to spoznali, da bi o tem razmislili, saj jim bo lažje, če se kaj pripeti. Sodim, da človek ne umre povsem. Nikoli docela ne odide. Zame so na nek način živi vsi ljudje, ki so šli skozi prosekuro. Vprašali so me, čemu slikam to okolje? Zato, ker ne bi nič drugega niti znal, niti mogel. Nekdo vendar mora zapisati, kaj se dogaja z nami, ko se znajdemo na koncu poti."

Shakespearejevo gledališče v Londonu ga lani zaprosi za sodelovanje pri postavitvi scene za dramo "Singer", avtorja Petra Flannery. Zaradi svoje skromnosti, pot v London odkloni, nariše pa jim skice in študije, ki bi jim lahko pri uprizoritvi takšne drame služile. V zahvalo so mu poslali posnetke postavljene scene, kjer so do potankosti upoštevali njegovo pomoč. Tudi Svetlani Makarovič ni odrekel sodelovanja pri njeni uprizoritvi "Mrtvec pride po ljubico."

Rad odide v svojo rodno Mislinjo dušo praznit, rad gre v svojo rodno Mislinjo dušo polnit. Včasih s svojo ženo Marijo, ki ga je prva razumela in je vedno večja njegova zavetnica, včasih s prijatelji, včasih sam.

Če bi ga upodabljal jaz, bi med njegovim portretom in okvirjem potegnil tanko zlato črto.

Hvala lepa!

Andrej Šertel

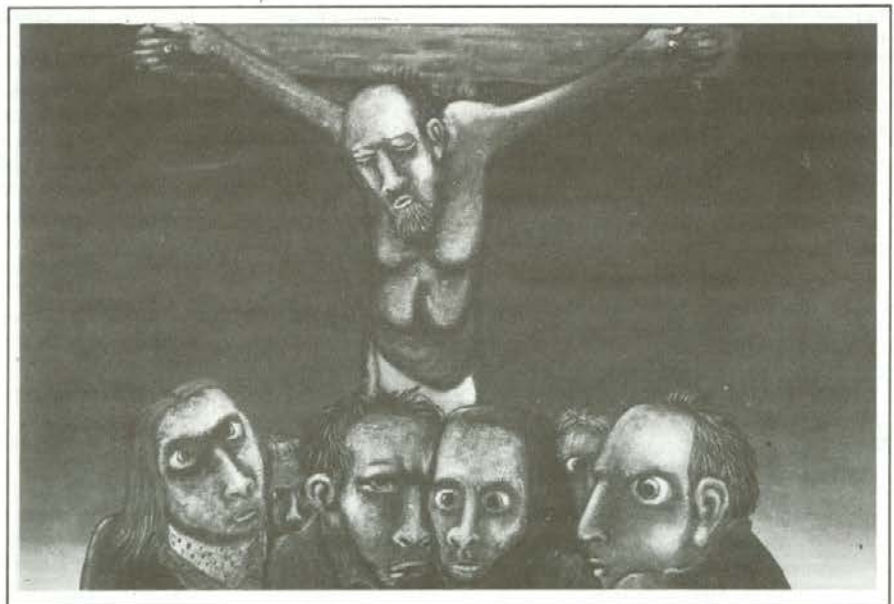
ar, dober dan

navdihe. Skrivnostna je kot okolje v najbolj hladnem prizidku bolnišnice. Trinajst let je njegova sopotnica, slika jo in strastno prebira literaturo o življenju in obnašanju vran. Odkriva njihovo občestvo, skoraj podobno človeškemu: ob mrtvi vrani se zbere vsa njihova vranja soveska, povedajo kljune in obredno molčijo. Za prekrškarje imajo sodišče: skličejo zbor in jo za dejanje obsodijo, oključajo. Njegova vrana postane njegova "marka". Zagledaš na sliki vrano, veš, da je sliko ustvaril Tisnikar. Ko se Tisnikarjevi vselijo pred leti v svojo hišo, imajo pohištvo in slike še neurejeno razpostavljene po dnevni sobi. Ob vходу še danes ne piše, kdo v hiši stanuje. Pridejo prodajalci knjig in ko zagledajo v dnevni sobi vrsto slik z znamenitim vranom, utihnejo. Ko si jih ogledajo, vprašajo: "Oh, kako vam je pa uspelo dobiti Tisnikarja?"

Prvo samostojno razstavo priredi že leta 1958 v Ljubljani ob kongresu kirurgov Slovenije. Do danes jih ima okrog osemdeset po vseh kontinentih. Čez stodvajsetkrat se njegove slike pojavijo v družbi drugih izbranih slikarjev. - Težko je biti kralj v svoji domovini, pravijo, tudi priznan umetnik v svojem kraju. Pred leti nanese v družbi pogovor tudi o slikah Jožeta Tisnikarja. "Vso

Janeza Mesesnela. V njej Jože Tisnikar zapiše:

"V življenju igra vsak svojo vlogo. Vse je naprej določeno. Zdi se mi, da sem videl veliko stvari, ki jih v resnici nisem videl. Da

Jože Tisnikar: Pod križem

SPOMINI JAKOBA SALČNIKA IZ MLADIH LET

Kolikor ljudi, toliko življenjskih zgodb, bi lahko rekli. Le malo je ljudi, kateri bi prijadrali do visokih let brez bolj ali manj trpkih doživetij ali hujših stresov, na katere jih vežejo takšni ali drugačni spomini. O vsem tem sva se zapletla v pogovoru z Jakobom Salčnikom, s katerim sva se naključno spoznala.

Jakob pove, da je bil sin najemniške družine. Še živo se spominja nekaterih doživetij iz otroških let: "Oče in mati sta se pehala z trdim delom, da sta odslužila najemnino in pridelala na krpah zemlje najnujnejše za skromno preživetje. Sicer pa so bili tedaj trdi časi za denar. Še pred drugo svetovno vojno sem bil vpisan v osnovno šolo, do katere je bilo dobro uro hoda. Tedaj pa sem zbolel, za neko boleznijo, ki se dolgo ni dala pozdraviti. Ko pa sem se za silo ozdravil, sem se le napotil v šolo. Do šole sem še nekako prišel, gor po stopnicah pa le z veliko težavo. Učitelj je kmalu spoznal, da je z mojim zdravjem nekaj hudo narobe ter me je poslal domov. Nikogar ni bilo, ki bi mi kakorkoli pomagal in domov sem se bolj vlekel kot hodil in vmes vedno pogosteje počival. Domov sem hodil tako dolgo, da so se šolarji že vračali domov in mi spotoma pomagali privleči se do doma.

V tistih časih so bili zdravstveno zavarovani samo državni uslužbenci in delavci, vsi drugi ljudje pa so si pomagali, kot so vedeli in znali. Zdravniške usluge so bile drage, denarja pa ni bilo. Tako me je mati zdravila kot je vedela in znala in po daljšem počitku sem le okreval. Kmalu po tem ozdravljenju bi moral voditi vole pri oranju, pa so me noge zopet začele boleti in začel sem posedati na ozarrah in orač me je celo ozmerjal za lenuha in mi obljubljal bič. Kot čudež se je znašel dober človek, ki mi je pomagal iz stiske in

dobri ljudje so mi pomagali, da sem bolj ozdravel. Da v učniju nisem preveč zaostal mi je nekaj učne snovi posredovala sestra Ančka.

Ko sem šoli odrasel, sem že moral v službo h kmetu, ker me je čakalo vsakovrstno trdo kmečko delo, katerega sem bil že od doma vajen. Ker je bila usoda skoraj vseh najemniških otrok skoraj povsod enaka, se nismo dosti kaj sekirali. Sprijaznili smo se z bolj ali manj trdimi življenjskimi razmerami, saj marsikje tudi kmečki otroci niso bili dosti na boljšem." "Se morda spominjate kakšnega posebnega dogodka?" "Ja s hlapcem Janezom sva spala pozimi v hlevu, ponoči se je odvezal konj in z naju povlekel še tisto borno odejo, s katero sva bila odeta, jo pohodil ter razcefral. Poslej sva si na uti v otavo skopala luknjo, si v njej uredila ležišče in prespala na skednju dve hudi zimi, pa čeprav je bilo treba tudi pozimi enako zgodaj vstajati kot poleti. Sicer pa je bila vsaka služba trda šola za nadaljno življenje z lepimi in trpkimi spomini, h katerim se radi vračamo do poznih let."

"Kako vam je šlo med vojno?" "No, ja! Med vojno sem se kar srečno izmazal, čeprav so me vpoklicali v nemško "Arbeitsdienst". Večjo skupino so hoteli prisiliti, da se podpisemo za prostovoljce ali esesovce, pa je prav takrat nastala neka zmešnjava in sem se srečno izmuznil domov.

Po vojni sem se zaposlil pri cestnem podjetju, kjer sem vztrajal osemindvajset let, potem pa še pri Petrolu šest let, nakar so me upokojili." Jakob se je spoznal z Lučevo Justino, s katero sta si ustvarila družino in kupila domek ob cesti proti Viču, kjer je odraščalo njunih pet fantov, katerim sta omogočila šolanje do poklica ter jih vzgojila

Jakob in Justina Salčnik

v marljive in poštene krajane z vsemi tistimi lepimi vrednotami, ki sta jih osvojila sama.

"V življenju se srečujemo z lepimi in težkimi trenutki, kdaj vam je bilo najtežje?" sem vprašal. In mati Justina pove: "Takrat, ko je avto povozil dveinpolletnega vnučka." "In kdaj je vama najlepše?" "Kadar smo vsi zdravi in naju pridejo obiskat potomci z družinami."

Ta zapis končujem z željo v imenu vseh, ki Jakoba in Justino poznajo, da bi čila in zdrava dočakala zlato poroko in še več nadaljnjih lepih let.

Ludvik Mori

Zenitovanijski običaji

7. nadaljevanje

Na svatbi je polnoč čas, ko starešina oznani, da morata nevesta in družička sneti krenca z glave. Za ta obred se pleše poseben ples, ki se mu reče "krenc dol" rajat". Plešeta ga ženin in nevesta ter camar in družička. Slednja dva pojeta zdravičke:

Camar: Preljubi moji svatje, le stopte na stran, a jaz svojo družičko po sredi peljam.

Družička: Po sredi jaz grem, pa si misli' ne smem, da nesreča za me, ko bo krenček z glave.

Camar: Družička moja 'ma pa krenčka dva, pa štak dolgo bom rajal, da bom dobu en'ga.

Družička: Se pa nič ne štimam, če dva krenčka imam, saj noben'ga ne dobiš, ker včas' drugam letiš.

Camar: Družička mi pravi, da mi krenčka ne da. Če mi krenčka ne daš, še klobuček tu 'maš. (Vrže klobuk po tleh)

Družička: Je rožmarinovo jutro, lep nageljnov den, no, srečno, moj camar, no, zdaj pa jaz grem.

(Pobere camarjev klobuk, enako nevesta ženinovega in stečeta s prizorišča in na klobuka natakneto gor venčke in se z njima pokrijeta. Camar in ženin jih pripeljeta nazaj.) (Brez muzike)

Camar: Družička moja mi glih skoro je všla, a z ljubezni do svatov nazaj je prišla.

Družička: Moj camar je lep kakor nageljnov cvet, pa še lepši bi bil, ko b' moj krenček dobil.

Camar: Ko bo sonce pris'jalo čez hribe trikrat, bom družičko ogoljufal za venček trikrat.

Družička: Moj camar mi pravi, da me bo ogoljufal, pa naj var'je se sam, da ne bo ogoljufan.

Camar: Preljubi škrjanček, le tak' mi zapoj,

da bo dala družička men' krenček nocoj.

Družička: Če se nizko prikloniš ti camarček moj, bom ti dala klobuček in venček tud' svoj.

Camar: Sam Jezus, Marija naj bosta z menoj, sem se nizko prilonil, pa vse je zastonj.

Družička: Če se trikrat prikloniš ravno pred menoj, pa bom dala nedolžni jaz venček ti svoj.

(Camar poklekne, z njim tudi ženin in družička in nevesta jima posadita na glavo klobuke s krenčki.)

Camar: V Graci po placi je pisan papir, se lepo zahvalim družička za cir.

Družička: Sem ti venček podala iz kramarskih rož, pa glej, da boš kmalu en zakonski mož.

Camar: Oče starešina, nalijte glaž vina, da ga bodem jaz spil,

ko sem krenček dobil. (Zajucka)

Družička: Pri mojemu srcu je strplena kri, pa na glavco pošlatam, pa krenčka več ni.

Camar: Preljuba družička ne bodi jezna, ker nimaš več sama zdaj krenčka gor.

Družička: Moj camar se suče ko mlinsko kolo, pa le ravno zato, ker za krenček je šlo.

Camar: Preljubi moji godci, vas prosim lepo, zašpilajte polko, da lušno še bo.

(Vsi plešejo polko. Prej pa so plesali le camar, družička, nevesta in ženin za vsako zdravičko).

Krenčka obesijo potem na steno pod napis "Bog živi ženina in nevesto".

Anica Meh (se nadaljuje)

"MOJ KONJIČEK SO INTARZIJE IN KIPI..."

Peter Šol iz Vuzenice, danes upokojeni mizar, je dolga leta delal v Lesnoindustrijskem obratu v Radljah ob Dravi, v tovarni stavbnega pohištva. Kot mizar, ki se zelo dobro spozna na les je začel razmišljati, da bi lahko iz lesa izdeloval razen pohištva še kaj drugega. Zato je najprej začel izdelovati intarzije, pozneje pa je začel iz lesa rezbariti kipe. In danes, ko uživa zaslužno pokojnino, so mu intarzije in kipi konjiček.

"Vse skupaj se je začelo nekje leta 1968. Ko sem imel že urejeno hišo. Začel sem z izdelovanjem intarzij najprej seveda za svoje potrebe, ko pa sem videl, da je tu uspeh pa sem z veseljem nadaljeval in sem tako leta 1971 imel izdelanih že 25 intarzij, s katerimi sem šel na prvo samostojno razstavo tu v Vuzenici," pravi Peter Šol in nadaljuje. "Potem pa sem prešel na rezbarjenje. Ko sem se odločil, da bom začel rezbariti iz lesa razne kipe, pa je bil povod mogoče prav to, da se mi je škoda zdelo vsakega koščka lesa, da bi propadel, pa sem začel rezbariti. No les, ki ga uporabljam je pa različen. To je orehov les, pa hrastov, topolov, bukev, pa češnjev les, jesen, medtem, ko iz lipovega lesa nisem naredil še nobenega izdelka. Ves ta les, ki ga uporabljam je seveda nekateri zelo trd, drugi pa mehkejši, zato porabim veliko časa ob rezbarjenju, da je izdelek gotov."

Kako pa pripravite les?

"Ko začnem z rezbarjenjem je gotovo najbolj važno to, če nimam suhega lesa, da moram najprej takšen les prekuhati. Prekuhati pa zato, ker se tak parjen les hitreje suši. Sam izdelek potem pa tudi ne poka. Ker je pač vložena veliko truda in dela v kip, ki ga izdelam, je zato prav, da izdelek ostane takšen kot sem ga izdelal."

Lansko leto smo praznovali Slomškovo leto in prireditve o Slomškovem letu so bile prav tu v Vuzenici. Kolikor vemo, ste v lanskem letu izrezljali doprsni Slomškov kip?

"Ja, ker je lansko leto bilo to Slomškovo leto, sem želel, da bi pokazal svoj izdelek in sem izrezljal škofa Antona Martina Slomška in uspelo mi je, da sem ga upodobil takšnega kot v resnici tudi je."

Ko izbirate motive pri izdelavi kipov, katere motive najrajši izbirate? "Ko začnem izdelovati kip si najprej zamislim motiv, ki ga

Takole pa je Peter Šol upodobil predici

bom izdelal. Potem začnem in med samim delom se mi pokaže kaj bo nastalo in kakšen bo kip. Moji najpogostejši motivi pa so žene oz. matere z otroki. Zakaj? Žene ljubijo svoje otroke in iz tega pa nastajajo družine, zato to rad upodabljam. In to mi je tudi najbolj pri srcu, da lahko upodobim mater z otrokom. Imam pa še vrsto drugih kipov, ki sem jih izrezljal; to sta predici, ko ena krtači volno druga pa prede, potem je tu kip Svetega Florjana, pa lovec na štoru, skratka iščem motive iz vsakodnevnega življenja, kakršnega tudi sam doživljam."

Ali izdelujete kipe tudi po naročilu?

"Najraje pa izdelujem take kipe, za katere se odloči kupec in ga naroči. Take kipe najraje izrezljam, ko pač vem, da je kupcu najbolj všeč. Ravno sedaj izdelujem po naročilu lovca pa poglejte kako je lep, kot da bi gledal v naravi."

Povedali ste že, da imate za seboj več zasebnih razstav?

"Leta 1972, sem imel samostojno razstavo v Velenju, intarzije sem razstavljal v Vuzenici, v Radljah ob Dravi in na Ravnah na Koroškem. Leta 1984, ko sem šel v pokoj pa sem začel prav kipariti in sem tako leta 1991 imel samostojno razstavo kipov v Vuzenici, Dravogradu, Slovenj Gradcu in v Mariboru. No za letošnje leto pa načrtujem razstavo v Čatežu ob dnevu invalidov. Moram pa povedati, da je vsaka taka razstava povezana z velikimi finančnimi stroški, katere pa nosim sam."

Ko Peter Šol iz Vuzenice s klavirjem in dletom iz kosa lesa upodablja kip je najbolj vesel takrat, ko upodobi mater z otrokom, saj kot sam pravi v njiju vidi bodočnost in življenje.

Peter Šol z ženo Mimiko in vnukinjo Kajo

F. Jurač

OGLEDALI SMO SI JASLICE PO LJUBLJANSKIH CERKVAH

Proti koncu lanskega leta, tik pred Silvestrom, smo se odpravili s tremi kombiji pod vodstvom župnika Gabrijela Kneza iz Starega trga pri Slovenj Gradcu v Betlehem, ne v Judejo, temveč v Ljubljano. Odšli smo z namenom, da si ogledamo lepe jaslice po ljubljanskih cerkvah. Med udeleženci so bili mladi ljudje, ministrantje, organisti in še drugi cerkveni sodelavci. Tudi vreme nam je bilo naklonjeno.

Na Trojanah smo se ustavili zaradi "krofov". Ljubljana nas je nekako razočarala. Nekoč tako čista, bela, danes ni sledu tega. Celo ljudje so se mi zdeli čisto drugačni. Vendar se nismo ozirali na to. Naše želje so bile le, da si ogledamo idolo božiča. V vsaki cerkvi, ki so zelo lepe, akustične, so nam jaslice pokazale, da se je nebo sklonilo k zemlji, jo poljubilo z besedo: "Mir ljudem na zemlji!"

Na betlehemske poljanah so pastirji bedeli pri čredah, sam hlevček pa ni bil razkošje, temveč beda, mraz in revščina. Pa ravno pogled na to revščino bi moral človeka veliko naučiti. Povedati bi mu moral, da le v skromnosti, miru, sožitju v družinah, ali kjer drugje, raste sreča. Sreča nam ni prirojena. Imamo je lahko le toliko, kolikor si je zaslužimo.

Globoko sem se zamislil ob pogledu na skromnost jaslic, iz katerih je povsod izžarevala ljubezen.

Na poti nazaj smo se ustavili v neki okrepčevalnici. Tu smo se dobro najedli in napili. Častil nas je g. župnik. Zdel se mi je kot besede: "Pridite in vzemite!" Dobrotljivost gospoda Gabrijela Kneza nam je lahko vzgled.

Veliko lepih spominov je zabeležila video kamera, ker je g. župnik pridno snemal. Tih, nežno pa smo v neki cerkvi zapeli večno lepo pesem "sveta noč, blažena noč", ki ne bo nikoli izpeta. Mnogim so se orosile oči, bili smo ganjeni. Mogoče se je komu vselila misel: "Stoletja bodo odhitela iz lepih hiš in bornih koč, a večno tebi pesem bo donela, o blažena ti sveta noč".

Veliko smo se naučili ob božiču, vsaj delček tega ponesimo v to leto. Postanimo tako dobri, skromni kot so bili pastirčki v jaslicah. Darujmo sebe drugim, osrečujmo sočloveka.

Naj se še v imenu udeležencev obiska jaslic zahvalim dobremu g. župniku za vse, kar je naredil za nas. Radi se ga bomo spominjali v molitvah z željo, da še dolgo ostane med nami.

Viktor Levovnik

Že stari naši občaji so bili, da se je ob pustnem času sklepalo največ porok. Morda prav zato, ker če si se ob pustu poročil, si celo življenje bil dobre volje in srečen! Sreča je pa po svoje tudi muhasta mrha. Prej se ti kaže kot nedolžna ovčica, ko pa jo želiš spoznati, ti pa pokaže roge. Vendar resnica je, da si sleherni izmed nas srečo kuje sam. Nihče ti je ne bo podaril. Srečen boš toliko, kolikor se boš znašel v življenju. To velja še posebno za naš čas! Tako sta si tudi rekla Tonč in Dora. Dolga leta sta bila hlapec in dekla pri Prnuharju, menda že tako dolgo, da bi skoraj penzijo dočakala. Oba sta pa bila tudi svojih muh. Tonč je ležal v štali, to pa tudi zato, da mu ni bilo treba iti na stranišče ven, vse je imel pri roki, pa še toplo je bilo. Vonj po žganju, ker ga je rad cuknil, se je pomešal z gnojnim parfumom.

Ko so lansko leto flincali (kožuhali), sta se ga pa kar oba po flincanju pošteno nalezla.

Koruze so bili veliki kupi in mladina je hitela, da je bilo delo čimprej končano, saj potem bo pa muzikant raztegnil meh in coklje bodo zaropotala po podu. Primhar je pridno nosil gruševo mošt obiralcem, ker je vedel, da mora tiste lanske sode izprazniti, da bo letošnji mošt lahko vanje vlival. In zgodilo se je, da je kateri od delavcev zdrvel skozi vrata, kar na gnoj in strašno je zagrmelo, če pa ni bil hiter, so pa hlače bile deležne žegna. Sveti božji križ! Ko si zjutraj pogledal okrog po dvorišču, si imel kaj videti. Vendar gospodar za to ni maral, se bo že počistilo, si je mislil. Glavno, da so požrli ves gruševo mošt! Tavžentroža, pa hrastava skorja, kuhana kot čaj, je mnogim zaprla zadnje posledice. Vendar, ko se je pričel ples, se je mlado in staro prijelo za roke in ropotalo je, kot bi udarjale mlinske stope. Tudi Tonč in Dora sta se dobro vrtela. Oba sta ga že pošteno imela, le da je Tonč vedel za gospodarjevo ukano, zato je pil bolj žganje in prav tako Dora. Polnoč je že minila in oba sta odkolovratila v štalo. Dora se ni mogla upirati Tonču, ko je na njej pihal kot nekdanja lokomotiva, ki je vozila smer Dra-

vograd - Celje. Ko sta z Doro privozila do postaje, sta obležala kot potnika, ki sta zamudila vlak. In pričelo se je za Doro trpljenje. Gospodinja je koj opazila, da z njo nekaj ni v redu. Saj veste, ženske imajo pri tem široko odprte oči.

Trdo jo je prišla, da je revica vsa v solzah vse priznala, kako se je zgodilo. Gospodar tega ni preveč maral, saj je večkrat na seniku z Doro doživljal medene večere. Gospodinji pa se je zlagal, da gre k sosedu na pogovor. Bil pa je toliko pameten, da ji ni naredil otroka, saj je že domačih toliko bilo, da so tisti, ki so bili že bolj stari, ležali kar na krušni peči, mali pa še v posteljah. Na Silvestrov večer so coprali nekako takole: v več krožnikov so dali različne predmete, kot so: prstan, rožni venec, zeleno vejico, oglje in še kaj.

TONČ, za pusta se bova vzela

Potem so vse pokrili z drugim krožnikom in vsak je moral z zavezanimi očmi potipati krožnik, v katerem je bil predmet in kar je otipal, to se mu je tudi zgodilo.

Tako sta tudi Tonč in Dora oba po ukani gospodarja prišla za krožnik, v katerem je bil prstan. Hočeš-nočeš, sedaj pa koj h g. župniku, da ju malo spraša o svetem zakonu in brez oklica ali pa enkrat za trikrat in ohcet je bila tu. Na takšnih skromnih ohceti so tudi kmečka dekleta večkrat spoznala svoje bodoče muže, sinovi pa poznejše žene. Ko sta že bila poročena, to je bilo navadno za pusta, sta se morala odseliti v bajto. Bajte so imele večje kmetije in so tudi služile preužitkarjem. Večkrat pa je na takih fretah bilo toliko otrok, da so rekli: prvi papa, drugi pupa, tretji pa za durmi kaka. Res, bilo je siromašno, pa vendar bili so bolj srečni, kot smo mi danes, ki se imenujemo, da smo Evropejci, ljudje atomske dobe. Pust pride in mine, vedno pa le nekaj pusti v nas!

Morda se bo sreča ujela pod krožnikom ali pa je komu namenjeno, črno oglje, kar pomeni smrt. To je usoda!

BOJI PRI PREVOLNIKOV DOMAČIJI

Letos mineva 50 let od dogodka, ki ne bo nikoli pozabljen. Čeprav danes marsikdo zapostavlja naš narodno osvobodilni boj, je prav, da za tiste, ki ga spoštujejo, opišem ta dogodek.

Bilo je 16. marca 1945, ko se je tu v Razboru zadrževala Šerčerjeva brigada že dva dni. Tu, v osrčju Razbora, so se počutili varni. Kmetje so jim pomagali s hrano.

To jutro je bilo usodno za domačijo Prevolnik. Okrog devete ure zjutraj so prišli Nemci iz Črne preko Št. Vida in se pri Prevolnikovi domačiji spopadli z brigado. Že okrog 10. ure je ogenj uničil gospodarsko poslopje in vse, kar je bilo v njem. Domači so se skrili v kletne prostore. Današnji gospodar Ivan Sovinc pravi, da sploh niso vedeli, kaj se dogaja zunaj. Le pokanje granat in pušk so slišali.

Nemci so se po tem dejanju vrnili nazaj v Črno, partizani pa so odšli na Graško goro, goro jurišev.

Ko Prevolnikovi niso slišali več streljanja, so prišli iz kleti in nemo strmeli v požgano domačijo. Ničesar jim ni ostalo, razen obleke, ki so jo imeli na sebi. Ostalo pa jim je življenje. Ranjena je bila le hčerka Marija. Pomoč in stanovanje je Prevolnikovim ponudila Volerjeva družina.

Družina ni bila majhna, saj je bilo 6 otrok, a tega se Volerjevi niso ustrašili, saj so vedeli, da se bo pri Prevolniku zgradil nov dom.

Že jeseni 1947 so se lahko vrnili na svoj dom, vendar te krute vojne ne bodo nikoli pozabili. Pozabili pa ne bodo tudi Volerjeve družine, ki jih je tako lepo sprejela.

Štefka Melanšek

IZLETI

POMURJE:

11. marca 1995, izlet je namenjen nakupu olja v privatni oljarni Petovar in nakupu moke v Babičevem mlinu v Veržeju ter kopanju v zdravilišču Banovci.

Cena prevoza: 700,00 SIT.

MADŽARSKA, Nagykanizsa:

4., 18., 25. marca in 1. aprila

Cena: 1.200,00 SIT.

**Prijave zbira ga. MIRA,
Legen, tel.: (0602) 53-044**

V SPOMIN NA MARJETO PLOŠNIK 1916 - 1994

V sredo, 14. decembra, smo se na perniškem vrtu miru poslovili od nekdanje krajanke MARJETE PLOŠNIK. Po daljši in težki bolezni je umrla v domu starostnikov v Černečah. Tiho in mirno je bilo njeno življenje, tako se je tudi tiho poslovila od nas. Čeprav je bilo njeno življenje že od rojstva trdo, je dočakala častitljivo starost.

Marjeti je zibka stekla na Perničnikovi domačiji v Pernicah, v težkih časih sredi prve svetovne vojne. Njen oče Jožef je že kmalu po njenem rojstvu kot žrtev padel na bojnem polju, mati pa je po vojni umrla za posledicami hude gripe, ki je sejala smrt med ljudmi. Tako se je mala Marjetka za nekaj časa znašla kot sirota brez staršev in doma pri očetovih starših, ko pa so ti umrli pa z desetimi leti pri tujih ljudeh kot varuška in pastirica, pozneje pa dekla po perniških kmetijah. Pozneje jo je popeljala življenska pot v Avstrijo.

Po petnajstih letih službovanja v Avstriji jo je domotožje zopet zvabilo v domovino, ko se je za nekaj časa zopet nastanila pri ljudeh, kjer je prej službovala, tudi pri Nehniku je bila nekaj časa, potem pa se je zaposlila pri Gozdarski zadrugi kot gojitvena delavka vse do

upokojitve. Življenska usoda Marjeti ni namenila materinstva, a vseeno je imela rada otroke, čeprav tuje in tudi otroci so se radi zbirali okoli nje. Rada je bila tudi v družbi veselih ljudi in z njimi tudi zapela ob priložnostnih trenutkih. Vsa dolga leta je bivala po tujih kvartirah. Od svoje skromne penzije je tudi rada poklonila kakšen tolarček v dobrodelne namene in njen dar je bil iz srca. Hvala ti, Marjeta, za vsa tvoja dobra dela.

Ob svojem bivanju pri tujih ljudeh je še vedno rada pomagala pri raznovrstnih delih, dokler ji niso povsem opešale moči. Ko je uvidela, da sama sebi ni več kos, si je zaželela iti v Černeški dom. Za bivanje v domu ji je oskrbela družina Panzi Antona in pa Lipnikovi, vsi ti ljudje so jo tudi pridno obiskovali v bolnišnici in v domu starostnikov. Izpolnila se ji je tudi želja, da bo počivala ob materi, ki jo v otroštvu ni bilo dano objemati, ob sestrici, s katero ji ni bilo čisto igrati se. Vsaj počivala boste skupaj v tem planinskem kraju, kjer naj ti bo lahka perniška zemljica.

Hvala vsem, ki ste jo v času bolezni obiskovali v bolnišnici in v Černeškem domu. Iskrena hvala tudi vsem, ki so ji oskrbeli lep dostojen pogreb, ji poklonili cvetje in sveče ter jo pospremili na njeni zadnji poti.

Hvala tudi župniku Jožetu Bergincu za lepo opravljen obred.

Ludvik Mori

ŽIVLJENJSKI TOK ROZALIJE KOS - KOSOVE MAME

ust, deset majhnih in kasneje velikih skrbi. Tu v teh hribih, kjer je vsak košček kruha preprojen z znojem in vsak korak težji od drugega, tukaj so rastle otroci v skromnem, a ne nesrečnem otroštvu.

Ni lepšega, kot spomin na otroška leta in ni lepšega, kot spomin na svojo mamo, čeprav ni bila vedno prijazna, ni bila vedno nasmejana in ni bila vedno takšna, kot smo si jo želeli. Vendar kljub vsemu je mama le ena. Otroci so rastle in pričeli ustvarjati svoje družine, kakor nekoč mama. Kot kamenčki, ki jih odnaša voda, tako so odhajali na vse strani sveta. Mati pa so ostajali prava korenina. Prvo rano jim je zadala očetova smrt leta 1967. Z bolečino v srcu so še vedno neomajano podpirali vogale svoje hiše. Pomoč pri domačem ognjišču pa je bila hčerka Ivanka.

Leta so tekla in pri Kosovi domačiji je bilo vedno videti kaj novega. Ni dolgo tega, kar je praznovala mama dvaindevetdeseti rojstni dan s svojimi otroki in vnuki. Prav dobro se spominjam njenih prijaznih besed: "Mi boste kaj zapeli?" je rekla. "Kako sem vesela, da smo vsi zbrani". Pesmi so se vrstile ena za drugo in ji razveseljevale srce.

Kaj naj ti rečemo za zahvalo ob slovesu?

Hvala ti za vse dobro in slabo, saj s pogledom v tebe vidimo sebe. Spi mirno in naj ti bo slovenska zemlja lahka odeja: veterc pa naj ti nosi naše pesmi.

Vsi njeni

JOŽIJU SMONKARJU V SLOVO

Čudna so ta naša pota življenja! Smrt obiskuje nekatere družine vse preprogosto. In svoj korak je namenila v Smonkarjevo družino iz Otiškega vrha. Njihov dom stoji ob cesti, ki vodi h cerkvi sv. Ožbolta. Lepa je ta dolina, posebno na pomlad, ko nam pomladno cvetje nudi svojo krasoto! In v ta dom je že stopila pred letom in jim odzvela ljubečo mater Marijo, leta 1988 pa ljubečega očeta. In trije otroci so ostali brez staršev! Hčerka in brat sta se poročila in naš mlajši Joži, star komaj 32 let, je sam bival v domu svojih staršev. Zaposlen je bil pri podjetju Uteks. Bil je skromen, tihe narave, da smo se večkrat spraševali, kaj je krivo njegovi osamljenosti. Ob smrti svoje matere mi je rekel: Sedaj bom pa tako sam brez matere! "Ta srčna bol mladeniča je kriva njegovega vse prerenega slovesa.

Sestra Zdenka in brat Miran sta ga pogosto obiskovala. Poročiti se ni želel, morda je vedel, da se njegova pot že končuje. Bolezen pa je hotela, da je moral kloniti, čeravno svojim ni nikoli pokazal, da je bolan.

In 27. januarja je bilo šentjanško pokopališče polno pogrebcev, ker smo Jožija položili v grob k njegovima staršema. Veliko cvetja so mu darovali. To je bil dokaz, kako smo ga imeli radi! Takšen bo ostajal v nas, v sestri Zdenki, bratu Miranu, posebno pa v Janji, Štefanu, Matjažu in Srečku, ki so svojega strica tako radi imeli.

Dovolite mi, da se v imenu domačih zahvalim za pomoč v težkem trenutku. Hvala za darovano cvetje, hvala pevskemu zboru Ceki, godbi Tovarne meril, gospodu župniku Bogomiru Rakošu za pogrebni obred!

Žaljujoci: brat Zoran in sestra Zdenka z družinama.

Prosimo tihega sožalja.

Viktor Levovnik

ZAHVALA

Ob težki izgubi našega očeta, dedka in pradedka

JOŽEFA SOVINCA

se iskreno zahvaljujemo Kotnikovim in Prelovniku za izkazano pomoč ter vsem, ki ste darovali vence, cvetje in za svete maše ter zdravniku dr. Sabu za zdravljenje na domu. Posebna hvala gospodinu na domu Feliksu Knezu, pevčev iz Prevalj in domačim pevčev za zapete žalostinke.

Hvala Anici Meh in Ivanu Pušniku za govor ob grobu.

Posebej se še zahvaljujemo gospodu župniku Petru Zaključju iz Šmartna.

Žaljujoci: Danica z možem, Nežka, Franc, Ančka, Tončka, Barbara, Julka, Jožef, Lenka, Janko, Marija, vsi z družinami, 28 vnukov in 7 pravnukov.

VIKTORJU JESENIČNIKU ZA TO DOLGO RAJŽO V SLOVO

gova hiša se kljub grožnjam okupatorja ni strla. Dom je bil vedno odprt za partizane, s tem je tudi kot zavedni Slovenec plačal ceno svobode!

Leta 1979 mu je zajakalo srce ob izgubi žene Katarine, ljubezen otrok mu ni mogla dati te ljubezni, kot jo je bil deležen od njegove sopotnice. Globoko je bilo ranjeno njegovo srce, ko se mu je leta 1985 smrtno ponesrečil sin Ferdo. Viharji, ki so previrali njegovo življenje, ga niso strli, kar je imel močno vero v Boga in sočloveka! Zato naj izrečem: "Ni umrl, ostaja v nas, ostaja v svojih!" Številno pogrebcev je bil dokaz, da je bil priljubljen. To so tisti slovenski očetje, ki nad nami bedijo in čujejo!

Sin Sandi je za njegovo jesen življenja skrbel in zahvalim se mu za ljubezen do očeta. Prav tako hvala vsem, ki ste nam pomagali, mu poklonili cvetje, nam izražali ob težki boli tolažilne besede. Hvala g. župniku Bogomiru Rakovšku za pogrebni obred in lepe besede.

Hvala vsem sosedom za pomoč! Prosimo tihega sožalja!

Viktor Levovnik

V SPOMIN

MINKI REDNAK - Nautekovi mami
iz Završ nad Mišinjno

19. februarja minevata dve leti, odkar si nas prerano zapustila, draga mama in bica! Rdeči cvetovi razsuti po mizi - tako se je razsulo tvoje goreče srce, o mati, v ljubezni in žrtvovanju za nas otroke. Kako naj bi po tem pozabili nate?

Vsi tvoji

UMSKO DELO

Zadnjič sem opisal delo z volovjo vprego, danes se pa pomenimo o napravi, ki je bila za to vprego potrebna.

V našem kraju so (smo) uporabljali to opremo v dveh različicah, obe pa sta bili narejeni samo iz lesa. Najbolj je bil primeren brezov les, obvezno iz ritine drevesa, še boljše kakovosti pa je bila, če je bila ta ritina raščena nekoliko krivo. Brezo so si predstavljali kot razmeroma lahek, usločeno ritino pa kot izredno trpežen les.

Najprej si ogledjmo jarem! Ogrodje jarma je bilo podobno ležeči in razpotegnjeni številki tri. Osrednja točka, kjer je bilo pritrjeno (vpreženo) oje, je bila na najnižji točki. Izdelovalci jarmov se niso spoznali na statične izračune, vendar so vedeli, kakšna oblika najbolj enakomerno obremenjuje telo vola. Na vsaki strani je imel jarem kljuko, tako veliko in primerno, da je objel volu vrat. Iz lastne izkušnje lahko trdim, da je bila prav ta kljuka najbolj ranljiv, (lomljiv) del jarma. Bila je sorazmerno ozka, tanka in na spodnjem delu zelo ukrivljena. Les za ogrodje jarma ni bilo lahko dobiti, veliko težje pa je bilo najti pravi les za kljuko. Še najbolj je bil primeren in vzdržljiv zelo mlad, močno krivo raščen jasen. Moj stric se je potrudil, da je za prst debelo jasenovo mladiko pri tleh močno ukrivil, jo z vejicami privezal, da je tako ukrivljena zrasla. Tisti del jarma, ki je ležal volu na vrhu vratu, je bil nekoliko zaokroženo izrezan, rob pa uglajeno posnet. Obe kljuki sta imeli "toleranco", možno ju je bilo premikati na primerno velikost vratu. Jarem je moral biti na vsakem koncu zaprt. Temu zapiraču smo pravili "špruncel". Žal, bila je nemska popačenka! Tudi ta zapirač je moral biti močan, čeprav je na zgornjem koncu meril do štiri, spodaj pa dobra dva centimetra premera! Najbolj vzdržljiv je bil smrekov prizmljikovec. Če se je med delom zlomil zapirač, ni bilo preprosto uloviti in znova zapreči ubežnika. Nekateri, tudi pri nas, smo si dali narediti kovinske zapirače, ki so bili dovolj močni s premerom do 20 mm. Na vrhu je imel tudi kovinski obroček, ki je pozvanjal. Jarem je bil na oje privezan s posebej ustrojenim usnjenim pasom, katerega smo imenovali gož. Zanimivo je to, da je ta gož ženskega spola. Gož se ni strgal, ampak se je strgala! Napeljana je bila skozi luknjo v sredini jarma, navadno v treh navojih in v takšni

dolžini, da je segla skozi odprtino ojesa, kateri smo pravili, gledčevica". Pod to je nastala zanka, v katero se je zataknil obdelan košček lesa, ki je bil pregelj. Za gož sta bili še dve rezervni luknji: levo in desno od sredinske. S tem je bilo omogočeno izravnavanje moči v primeru, če vola nista bila enako močna. Močnejšemu volu je bilo treba naložiti del goži v luknjo na njegovi strani. Na sredini je bil jarem nekoliko ojačan z majhnim poviškom, ki je bil tudi kot okras. Poleg letnice izdelave je bilo izrezljano še kaj drugega.

Druga vprega pa je bilo igo, po domače smo mu rekali jigvo. Za razliko od jarma igo ni imelo kljuk. Izdelava je bila torej bolj preprosta, toda bolj težavno je bilo vpreganje, še bolj težavno pa je bilo za vprežno žival. Igo je bilo treba volu čvrsto, s posebnim jermenom privezati na čelo, kar ni bilo tako enostavno, kot mu zatakni vrat v kljuko. Nekateri kmetje so trdili, da so v igo vezani voli močnejši, da ni nevarnosti da vola "strgaš". To je notranja poškodba, ko med vodo uhaja kri, kar je neozdravljivo.

Jarem je bil za volovjo vprego težka oprema, neprimerno hujša pa je bilo igo! Celo mučeniško! Ker sta imela vola glavi trdo privezani na isti konec lesa, sta ju morala držati mirno kot vojak v stroju pri povelju mirno! Roju muh in obadov sta se mogla braniti samo z ušesi in trepalnicami, mrčes pa je to izkoriščal. Nekateri so to omilili tako, da so volu pripeli na čelo kos blaga, od katerega so visele kratke vrvice.

V našem kraju se je vprega izesa uporabljala manj kot jarem. Ker ga nismo imeli pri nas, ga bi tudi ne znal navezati. Imeli smo en komad, še zdaj pa mi je žal, ker sem ga posodil nekemu, ki mi ga ni vrnil. Bil bi zanimiv muzejski primerek.

Ta mučeniška vprega je bila tudi povod za norčevanje. Razlog je bil preprost. Ker je v igo vpreženi vol delal z glavo, mu je šlo bolje kot tistemu v jarmu!

Čeprav sem vse življenje fizični delavec, si upam trditi, da je marsikatero umsko delo težje kot fizično.

Jarmov v naših krajih ne izdelujemo več. Pač! Nekateri jih izdelujejo v miniaturo kot okraske, ponekod za poročno darilo, da z njim na ohceti vprežejo novoporočenca.

Opomba: Omenil sem težave lomljenja kljuk na jarmih. Kaj če bi tudi novoporočence vezali v igo?

Ajnžik

*Ob starem letu so zaspali
in so v dolgo večnost šli,
nam pa pot so nakazali,
kamor pojdemo tudi mi.*

ZAHVALA

Po dolgoletnih bolečinah in mukah so nas v 93. letu starosti za vedno zapustili draga mama, babica in prababica

ROZALJA MORI
iz Sv. Duha na Ojstrici.

Iskrena hvala vsem, kdor jim je kakorkoli krajšal dolgi čas trpljenja. Hvala dravograjskim zdravnikom, ker so jim hodili že prej, posebno zadnji teden življenja, vsak dan lajšat bolečine.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam pomagali te dni. Pristrčna hvala vsem, ki ste našo mamo prišli pokropiti in jim darovali cvetje in sveče. Hvala vsem, ki ste jih v lepem številu pospremili na zadnji poti. Iskrena hvala pevcem za odpete pesmice doma in pri odprtem grobu. Hvala govorniku Jožetu Kramerju za lepe poslovične besede, gospodu dekanu Francu Hozjanu hvala za večkratni obisk in tolažbo, za spremstvo od domače hiše na zadnjo pot, za lepe besede v cerkvi in opravljen obred.

Prav vsem še enkrat pristrčna hvala.

Žalujocih devet otrok z družinami

*Spet je tu ta zimski čas,
ko si moral ti od nas.
Ko zapustil si nas vse
in odšel na kraj teme.*

V SPOMIN

Letos je minilo 1 leto, odkar je tragično preminil naš ljubljani sin, brat in stric

PETER ČAS
po domače Kotalov sin
iz Vrh pri Slovenj Gradcu

ZAHVALA

Ob prerani izgubi naše drage mame, babice, prababice in tašče

FRANČIŠKE POGLADIČ
Kavčove mame iz Srednjega Doliča

se vsem, ki so jo spremljali na zadnji poti, ter ji darovali vence in cvetje najlepše zahvaljujemo. Hvala vsem sosedom in vsem, ki so nam kakorkoli pomagali v najtežjih trenutkih. Iskrena hvala dr. Tiki Prevolnik za več letno zdravljenje, patronažni sestri Majdi Zajc za obiske na domu, govornikom za besede slovesa na domu in pred odprtim grobom ter gospodu župniku Francu Gornjaku za pogrebni obred.

Žalujoci: sin Jože in hčerka Marica z družinama ter snaha Ivica z Jožetom.

V SPOMIN

Minilo je leto žalosti, ko je umrla naša draga mama, babica in prababica

MARIJA JEROMEL,
Grosova mama

pred trinajstimi leti pa je tragično umrl dragi sin in brat

ALOJZ JEROMEL
iz Dovž

Štirideset let pa je minilo, ko nas je mnogo prezgodaj za vedno zapustil dragi oče in dedek ter pradedek

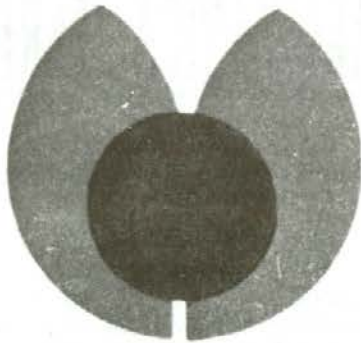
ANTON JEROMEL,
Grosov oče
iz Tolskega vrha pri Mislinji

Težka in huda je bolečina, ko vas ni več med nami. Hvala vsem, ki se jih spominjate in obiskujete ter polagate cvetje na grobove in prižigate sveče.

Žalujoci otroci oz. bratje in sestre:
Tone, Jože, Marija, Ivanka, Terezija, Štefka in Ivan

VIHARNIK izdaja Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, p.o. Uredniški odbor: Ida Robnik, Majda Klemenšek in Gorazd Mlinšek. Urednica: Ida Robnik, lektorica: Majda Klemenšek. Tehnični urednik: Bruno Žnideršič. Naklada: 1900 izvodov. Tisk: TGP CODA PRESS, Maribor. Dovršitev: GZP MARIBORSKI TISK, Maribor, 1995.

Na podlagi mnenja Ministrstva za informiranje z dne 30. 1. 1992 je VIHARNIK proizvod informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3, za kar se plačuje petodstorni davek od prometa proizvodov.

K Z H K S

KOROŠKA ZADRUŽNA HRANILNO KREDITNA SLUŽBA p.o.

SLOVENJ GRADEC, CELJSKA CESTA 7

TELEFON: 0602/42-341, 42-344, 43-193

TELEFAX: 0602/43-301

TOLAR na TOLAR ZA RAZVOJ KMETIJSTVA

OBRESTNE MERE ZA HRANILNE VLOGE OD 1. FEBRUARJA 1995 DALJE

<i>Vloge</i>	<i>Mesečno</i>	<i>Letno</i>
Vloge na vpogled, tekoči in žiro računi	0,61 %	7,41 %
Vloge, vezane 1 mesec (31 dni)	1,64 %	21,09 %
Vloge, vezane 3 mesece (91 dni)	1,80 %	23,40 %
Vloge, vezane 6 mesecev (181 dni)	1,96 %	25,71 %
Vloge, vloge vezane 12 mesecev (366 dni)	2,12 %	28,01 %
Vloge, vezane 24 mesecev	2,20 %	29,17 %
Vloge, vezane 36 mesecev	2,35 %	31,47 %
Kratkoročni krediti kmetom	2,80 %	38,39 %

Od 1. januarja 1995 dalje je, ne glede na število dni v mesecu, enomesečna vezava 31 dni, torej je sredstva mogoče dvigniti 32. dan.

RADO KRPAČ, ŽUPAN OBČINE DRAVOGRAD

Rado Krpač, dipl. inž. gozd.

"Ko sem se odločil, da kandidiram za novega župana občine Dravograd, me je že od vsega začetka, še posebno pa v predvolilnem boju, spremljala zavest, da je občina občanova in do so občinski svetniki vključno z županom voljeni in izvoljeni zato, da bi jo dobro vodili. To sem večkrat tudi javno povedal, zavedajoč se odgovornosti spriču težavnega bremena, ki sem ga že s svojo kandidaturo sklenil vzeti nase. Prislunhiti ljudem, zavzemati se za napredek mimo ozkih političnih ali privatnih interesov, ravnati pri tem častno, strokovno in pošteno - vse to so namreč vse prej kot lahke obljube. Svojim volilcem se še enkrat zahvaljujem za zaupanje, ki so mi ga izkazali.

V zatišju, ki je zavladovalo po volitvah, pa smo že krepko začeli z delom. V občinskem svetu pripravljamo občinski statut, ko pa bo le-ta sprejet, se bomo lotili konkretnih težav, ki pestijo našo občino. Teh seveda ni malo in reševati jih bo potrebno po prioriteten vrstnem redu, predvsem pa strpno in v interesu vseh občanov. Od svetnikov pričakujem, da bodo ravnali kot samostojne in svobodne osebnosti, ne pa kot glasovalni stroji take ali drugačne politične koalicije. Dravograjska občina je namreč naš skupen dom. Zanj pa si ne le kot župan, temveč tudi kot občan želim, da bi bil srečen, duhovno razvit in gospodarsko uspešen!"

TRAKTOR LETA "ZETOR 4340"

Ko je lansko leto strokovna REVIIJA KMETOVALEC razpisala natečaj za izbor SLOVENSKEGA TRAKTORJA LETA, so njeni bralci vse do meseca avgusta do konca leta izbirali TRAKTOR LETA. Na naslov uredništva je prišlo 391 glasovalnih lističev in kot pravi urednik revije KMETOVALEC mag. Andrej GOLOB je za začetek to lep uspeh. Po glasovalnih listih so tako bralci prisodili največ točk ZETORJU 4340, drugo mesto pa je zasedel nekoliko močnejši Zetorjev traktor 5430, medtem ko se je na tretje mesto uvrstil traktor FEND FARMER 307.

Kot so povedali na razglasitvi SLOVENSKEGA TRAKTORJA LETA v Slovenj Gradcu, uvrstitev traktorja Fenda presenača. To je tehnično odličen traktor, vendar cenovno veliki večini slovenskih kmetov ni dosegljiv. Primerjava glasovanja s prodajo traktorjev pri nas pokaže, da se le pri Zetorjih obe razvrstitvi ujemata. Razkorak pri ostalih tipih kaže, da večina kmetov sicer sanja o Fendu, Massey Fergusonu ali Steyerju, ko pa traktor kupujejo, so prisiljeni izbirati med Universalom, Torpedom ali Lipetskimi.

Na javni razglasitvi SLOVENSKEGA TRAKTORJA LETA v Slovenj Gradcu je bil med gosti tudi veleposlanik Republike Češke Petr KYPR, ki je bil navdušen nad izborom SLOVENSKEGA TRAKTORJA LETA iz njegove republike. Generalnemu uvozniku čeških traktorjev Zetor Gorenje trgovini d.o.o. iz Velenja pa so na razglasitvi podelili priznanje, osmim naročnikom, ki so pri glasovanju sodelovali, pa so z žrebom podelili lepe in bogate nagrade.

F. Jurač

Zetor 4340

ZAVAROVALNICA · MARIBOR d.d.

PODRUŽNICA ZA KOROŠKO

SLOVENJ GRADEC

FRANCETOVA 7, 62380 SLOVENJ GRADEC

TEL. 0602 41-591, 41-813, 41-881, 41-882

FAX 0602 41-814

PREDSTAVNIŠTVA

RADLJE, MARIBORSKA C. 7, TEL. 71-138

RAVNE, PREŽIHOVA C. 24, TEL. 21-346

DRAVOGRAD, MARIBORSKA C. 60, TEL. 84-079

NOVO

NEZGODNO KMEČKO ZAVAROVANJE

SKLEPANJE KMETIJSKIH ZAVAROVANJ V PAKETU

ZAVAROVALNICA Z NAJDAJŠO TRADICIJO IN NAJVEČJIM
ŠTEVILOM ZAVAROVANCEV NA KOROŠKEM.

ŽIVLJENJE GRE NAPREJ, IN MI Z VAMI

Z leve: mestni župan občine Slovenj Gradec Janez Komljanec, veleposlanik republike Češke Petr Kypr in direktor Gorenje trgovina iz Velenja Alojz Kovše.

Urednik Kmetovalca mag. Andrej Golob predaja priznanje direktorju Gorenje Trgovina d.o.o. Alojzu Kovšetju, ki je uvoznik teh traktorjev iz Češke.